

URED ZASTUPNIKA REPUBLIKE HRVATSKE PRED
EUROPSKIM SUDOM ZA LJUDSKA PRAVA

PREGLED PRAKSE EUROPSKOG SUDA ZA LJUDSKA PRAVA

Informacije o novim presudama i odlukama
Europskog suda za ljudska prava

SIJEČANJ – OŽUJAK 2017.

VLADA REPUBLIKE HRVATSKE
URED ZASTUPNIKA REPUBLIKE HRVATSKE PRED EUROPSKIM SUDOM ZA LJUDSKA PRAVA
DALMATINSKA 1, ZAGREB
TEL: 01 4878-100, FAX: 01 4878-111
E-MAIL: ured@zastupnik-esljp.hr
WEB: uredzastupnika.gov.hr

Ovaj pregled prakse sadrži sažetke presuda i odluka Europskog suda za ljudska prava prema odabiru Ureda zastupnika Vlade pred Europskim sudom za ljudska prava u relevantnom razdoblju.

Sve sažetke izradio je Ured zastupnika pred Europskim sudom za ljudska prava i oni ne predstavljaju službeni dokument Europskog suda za ljudska prava.

Izvorni tekstovi presuda i odluka Europskog suda za ljudska prava na temelju kojih su izrađeni sažeci mogu se pronaći na stranicama Europskog suda za ljudska prava (www.echr.coe.int) putem tražilice HUDOC.

Na stranicama Ureda zastupnika (uredzastupnika.gov.hr) dostupni su prijevodi svih presuda i odluka protiv Republike Hrvatske.

SADRŽAJ

UVOD	4
ZABRANA MUČENJA	5
HUTCHINSON protiv UJEDINJENOG KRALJEVSTVA	5
ŠKORJANEC protiv HRVATSKE.....	8
ZABRANA ROPSTVA I PRISILNOG RADA	10
J. I DRUGI protiv AUSTRIJE	10
PRAVO NA SLOBODU I SIGURNOST	13
MITROVIĆ protiv SRBIJE.....	13
PRAVO NA POŠTENO SUĐENJE	15
BODET protiv BELGIJE	15
PRAVO NA POŠTOVANJE PRIVATNOG I OBITELJSKOG ŽIVOTA	18
PARADISO I CAMPANELLI protiv ITALIJE	18
SLOBODA MIŠLJENJA, SAVJESTI I VJEROISPOVIJEDI	23
OSMANOĞLU I KOCABAŞ protiv ŠVICARSKE.....	23
SLOBODA IZRAŽAVANJA	26
SELMANI I DRUGI protiv MAKEDONIJE.....	26
ZABRANA DISKRIMINACIJE	29
TALPIS protiv ITALIJE	29
KHAMTOKHU I AKSENIČIK protiv RUSIJE	33
PRAVO NA SLOBODU KRETANJA	36
DE TOMMASO protiv ITALIJE	36
A.-M.V. protiv FINSKE	40
PRAVEDNA NAKNADA	43
NAGMETOV protiv RUSIJE	43

UVOD

U prvom dijelu 2017. godine Europski sud donio je niz zanimljivih presuda i odluka, od kojih neke izdvajamo u ovom Pregledu prakse.

U dvije presude Velikog vijeća Sud se bavio kaznom doživotnog zatvora. U presudi Velikog vijeća u predmetu *Hutchinson protiv Ujedinjenog Kraljevstva* Sud je ispitivao jesu li uvjeti za preispitivanje doživotne kazne zatvora u skladu s Konvencijom. U presudi Velikog vijeća *Khamtokhu i Aksenchik protiv Rusije* Sud je razmatrao predstavljaju li izuzeci od izricanja kazne doživotnog zatvora diskriminaciju prema spolu i prema dobi.

Veliko vijeće Suda odlučivalo je i o povredi prava na slobodu kretanja u predmetu *De Tommaso protiv Italije* u kojem je podnositelj tvrdio da ograničenje njegove slobode kretanja nije bilo zakonito. Ograničenje slobode kretanja bilo je predmetom spora i u presudi *A.-M.V. protiv Finske*.

U još jednom predmetu Velikog vijeća protiv Italije, *Paradiso i Campanelli protiv Italije*, Sud je razmatrao navodnu povredu prava na obiteljski i privatni život zbog oduzimanja djeteta koje su podnositelji pokušali posvojiti na način koji nije bio zakonit.

Veliko vijeće donijelo je značajnu presudu u predmetu *Nagmetov protiv Rusije*, u kojoj je utvrđeno kako je Sud, pod određenim uvjetima, ovlašten dosuditi pravednu naknadu i onom podnositelju zahtjeva koji nije postavio takav zahtjev na propisani način.

Od presuda protiv Hrvatske izdvajamo presudu *Škorjanec* u kojoj je Sud razmatrao jesu li hrvatska tijela ispitala motive nasilja prema podnositeljici u svjetlu njene povezanosti s pripadnikom romske nacionalnosti.

U presudi *J. i drugi protiv Austrije* Sud je razmatrao jesu li austrijske vlasti imale obvezu istraživati navode o kaznenom djelu trgovine ljudima koje je počinjeno u drugoj državi.

U presudi *Mitrović protiv Srbije* Sud je utvrđivao je li podnositelj zahtjeva zakonito služio kaznu zatvora u Srbiji na temelju presude koju je donio sud „Republike Srpske Krajine“.

Povredu slobode izražavanja zbog onemogućavanja novinarima da prate događanja u Parlamentu utvrđena je u presudi *Selmani i drugi protiv Makedonije*.

O diskriminaciji žena u kontekstu obiteljskog nasilja Sud je odlučivao u predmetu *Talpis protiv Italije*.

U predmetu *Bodet protiv Belgije* Sud je ocjenjivao je li sudsko vijeće koje je osudilo podnositelja započelo suđenje s predodžbom o krivnji podnositelja.

U presudi *Osmanoğlu i Kocabaş protiv Švicarske* Sud je ispitivao jesu li švicarske vlasti uspostavile ravnotežu između prava podnositelja na slobodu vjeroispovijedi i javnog interesa da se obvezna nastava provodi u skladu s nastavnim programom.

ZABRANA MUČENJA

ČLANAK 3.

Nitko se ne smije podvrgnuti mučenju ni nečovječnom ili ponižavajućem postupanju ili kazni.

UVJETI ZA PREISPITANJE KAZNE DOŽIVOTNOG ZATVORA U SKLADU SU S KONVENCIJOM

HUTCHINSON protiv UJEDINJENOG KRALJEVSTVA

*zahtjev br. 57592/08
presuda Velikog vijeća od 17. siječnja 2017.*

❖ ČINJENICE

Podnositelj zahtjeva služi kaznu doživotnog zatvora u Ujedinjenom Kraljevstvu.

U rujnu 1984. godine podnositelj je osuđen za ubojstvo, silovanje i tešku krađu. Raspravni sudac mu je izrekao kaznu doživotnog zatvora s prijedlogom da se podnositelju omogući da zatraži pomilovanje nakon 18 godina zatvora. Za donošenje odluke o tome hoće li se izreći kazna doživotnog zatvora sa ili bez mogućnosti pomilovanja bio je nadležan ministar unutarnjih poslova¹. Ministar je u prosincu 1994. godine obavijestio podnositelja da je odlučio izreći mu kaznu doživotnog zatvora bez mogućnosti pomilovanja. Godine 2003. podnositelj je zatražio reviziju odluke ministara, tražeći da se primijeni ona kazna koju je predložio nadležni sud, no Visoki sud je utvrdio kako nema razloga za odstupanje od odluke ministara s obzirom na ozbiljnost kaznenih djela koje je počinio podnositelj. Žalbeni sud je u listopadu 2008. godine podnositeljevu žalbu odbio.

❖ PRIGOVORI

Pozivajući se na članak 3. Konvencije (zabrana mučenja), podnositelj je tvrdio da kazna doživotnog zatvora bez mogućnosti pomilovanja predstavlja nečovječno i ponižavajuće postupanje jer nema nikakvu nadu da će ikada biti pušten na slobodu.

Vijeće suda je dana 3. veljače 2015., utvrdilo da nije došlo do povrede članka 3. Konvencije. Zahtjev je podnesen na razmatranje Velikom vijeću na temelju zahtjeva podnositelja.

¹ „Doživotna kazna zatvora“ u Ujedinjenom Kraljevstvu može se izreći kao kazna doživotna kazna s mogućnosti pomilovanja ili kako doživotna kazna bez mogućnosti pomilovanja. U potonjem slučaju do pomilovanja može doći samo u određenim iznimnim okolnostima. U vrijeme na koje se odnosi ovaj zahtjev konačnu odluku o tome donosio je ministar unutarnjih poslova.

❖ ODLUKA SUDA

Sud je ponovio da Konvencija ne zabranjuje izricanje kazne doživotnog zatvora osobama osuđenima za posebno teška kaznena djela, kao što je ubojstvo. Međutim, da bi izricanje takve kazne bilo u skladu s Konvencijom, mora postojati mogućnost preispitivanja kazne, kao i izgledi da će zatvorenik biti pušten.

U svojoj presudi od 9. srpnja 2013. u predmetu [*Vinter i drugi protiv Ujedinjenog Kraljevstva*](#) Sud je utvrdio da zakonodavstvo kojim je bila regulirana ovlast ministara da oslobodi zatvorenika osuđenog na kaznu doživotnog zatvora u Ujedinjenom Kraljevstvu nije bilo jasno. Štoviše, utvrdio je da postoji nepodudarnost između mjerodavnog prava, odnosno članka 30. Zakona o kaznenim sankcijama iz 1997. godine i službene politike koja je predstavljena u priručniku „Osuđenici na doživotni zatvor”. Taj je priručnik bio prerestriktivan, dajući zatvorenicima osuđenim na kaznu doživotnog zatvora samo djelomičnu sliku uvjeta pod kojima bi mogli biti pušteni na slobodu. To je bilo u suprotnosti s naprijed spomenutim člankom 30. koji se može tumačiti na način da obvezuje ministara da oslobodi zatvorenika osuđenog na kaznu doživotnog zatvora ako se u „iznimnim okolnostima” može dokazati da bi nastavak boravka u zatvoru mogao biti u suprotnosti s člankom 3. Konvencije. U tom predmetu Sud je bio zaključio kako se ne može smatrati da su podnositelji zahtjeva imali ikakve izgledi da će biti pušteni sa izdržavanja kazne doživotnog zatvora, ili da će njihove kazne biti preispitane.

Međutim, Sud je u ovom predmetu utvrdio da je britanski Žalbeni sud u međuvremenu pojasnio sadržaj mjerodavnog domaćeg prava. U svojoj presudi u predmetu *R. v McLoughlin* od 18. veljače 2014. godine Žalbeni sud je izričito odgovorio na kritiku u predmetu *Vinter i drugi*, te je potvrdio zakonsku obvezu ministara da primijeni ovlast puštanja na slobodu zatvorenika osuđenih na doživotnu kaznu zatvora bez mogućnosti pomilovanja na način koji je u skladu s Konvencijom. Što se tiče priručnika „Osuđenici na doživotni zatvor”, on ne može ograničiti dužnost ministara da razmotri sve okolnosti relevantne za puštanje na slobodu temeljem članka 30. Zakona iz 1997.

Ministar je obvezan primjenjivati ovlasti puštanja na slobodu na način koji je u skladu s Europskom konvencijom, uzimajući u obzir mjerodavnu sudsku praksu Europskog suda i navodeći razloge za svaku odluku.

Sud je zatim nastavio s analizom domaćeg prava kojim su regulirani priroda i opseg preispitivanja kazni doživotnog zatvora, kao i uvjeti te vremenski okvir za njihovo preispitivanje.

Prvo, izvršna, a ne sudska priroda preispitivanja kazni sama po sebi nije u suprotnosti sa zahtjevima članka 3. Konvencije, što jasno proizlazi iz niza prethodnih predmeta iznesenih pred Europskim sudom, imajući u vidu slobodu procjene država da odlučuju o takvim pitanjima. Štoviše, učinci Zakona o ljudskim pravima (ZLJP) onemogućuju svaku kritiku domaćeg sustava u kojem je preispitivanje zatvorskih kazni u Engleskoj i Walesu povjereno ministru. Naime, prema ZLJP-u ministar je obvezan primjenjivati ovlasti puštanja na slobodu na način koji je u skladu s Europskom konvencijom, uzimajući u obzir mjerodavnu sudsku praksu

Europskog suda i navodeći razloge za svaku odluku. Nadalje, odluke ministara o mogućem puštanju na slobodu podliježu preispitivanju od strane domaćih sudova, koji su i sami obvezani istom dužnošću postupanja u skladu s pravima Konvencije.

Osim toga, što je ključno, Žalbeni je sud u presudi *R. v. McLoughlin* naveo da „iznimne okolnosti” iz članka 30. ne mogu biti zakonski ograničene samo na situacije kada je osoba pri samom kraju svoga života kao što je navedeno u priručniku „Osuđenici na doživotni zatvor”, već moraju uključivati sve iznimne okolnosti koje su relevantne za puštanje na slobodu iz samilosti. Također je potvrdio da izraz „iz samilosti” nije ograničen na humanitarne razloge, već ima šire značenje koje je u skladu s člankom 3. Konvencije.

Sud je i u tom pogledu istaknuo važnu ulogu ZLJP-a, jer članak 3. tog zakona zahtijeva da sva tijela javne vlasti tumače i primjenjuju zakonodavstvo na način koji je u skladu s Konvencijom. Sud je stoga uvjeren da se ovakvim načinom preispitivanja omogućuje razmatranje opravdanosti nastavka boravka u zatvoru u svjetlu značajnih promjena kod zatvorenika osuđenog na kaznu doživotnog zatvora te njegovog napretka ka rehabilitaciji.

Zatim, Sud je zaključio da britanski sustav nema nedostataka ni u pogledu jasnoće uvjeta za preispitivanje kazne, odnosno, toga znaju li osobe koje služe kazne doživotnog zatvora što trebaju učiniti da bi se razmotrilo njihovo puštanje na slobodu, te pod kojim se uvjetima obavlja takvo preispitivanje. Naime, ovlast puštanja na slobodu bi temeljem ZLJP trebala biti vođena cjelokupnom mjerodavnom sudskom praksom Europskog suda (sadašnjom i budućom).

Naposljetku, što se tiče vremenskog okvira za preispitivanje temeljem članka 30. Zakona iz 1997. godine, ministar može naložiti puštanje na slobodu „u bilo kojem trenutku”. Može se stoga zaključiti da je činjenica da domaći sustav omogućuje pokretanje postupka preispitivanja u bilo kojem trenutku u interesu zatvorenika, budući da nisu dužni čekati određeni broj godina na prvo ili svako sljedeće preispitivanje. U ovom predmetu podnositelj nije naveo da je u bilo kojem trenutku bio spriječen ili odvrćen od podnošenja zahtjeva ministru da ga se uzme u obzir za puštanje na slobodu.

Na taj način, domaći sustav, utemeljen na popisima (Zakon o kaznenim sankcijama iz 1997. godine i Zakon o ljudskim pravima), sudskoj praksi (britanskih sudova i Europskog suda) i objavljenoj službenoj politici (u priručniku „Osuđenici na doživotni zatvor”), više nije u suprotnosti s Konvencijom na način na koji je to bilo utvrđeno u predmetu *Vinter*.

KLJUČNE RIJEČI

- *zabrana mučenja*
- *doživotna kazna zatvora*
- *uvjeti za preispitivanje kazne*
- *uvjeti za puštanje na slobodu*
- *jasnoća domaćeg zakonodavstva*

Službeni tekst presude pogledajte [ovdje](#).

POVREDA - PROPUST DA SE ISTRAŽE MOTIVI NAPADA NA PODNOSITELJICU U SVJETLU ZLOČINA IZ MRŽNJE

ŠKORJANEC protiv HRVATSKE

*zahtjev broj 25536/14
presuda od 28. ožujka 2017.*

❖ ČINJENICE

Dana 9. lipnja 2013. godine policija je na poziv izašla na mjesto događaja gdje je zatekla podnositeljicu zahtjeva, njezinog partnera Š.Š., te još dvije osobe, I.M. i S.K., s kojom su podnositeljica i njezin partner imali verbalni i fizički sukob. Svi su imali vidljive ozljede.

Podnositeljica i njezin partner, u preliminarnom policijskom izvješću, kao i prilikom kasnijeg policijskog ispitivanja, tvrdili su da su ih navedene osobe najprije vrijeđale na osnovi njihovog romskog podrijetla, a potom i napale.

Policija je 10. lipnja 2013. godine podnijela kaznenu prijavu protiv S.K. i I.M. zbog sumnje da su počinili zločin iz mržnje pokušajem nanošenja teške tjelesne ozljede Š.Š., motivirani njegovim romskim podrijetlom. Po završetku istrage, nadležno državno odvjetništvo je podiglo optužnicu protiv S.K. i I.M. zbog prijetnje i nanošenja tjelesnih ozljeda Š.Š. povezanih s elementom zločina iz mržnje. Presudom od 13. listopada 2014. godine S.K. i I.M. proglašeni su krivima za djela za koja su optuženi.

U međuvremenu su podnositeljica i njezin partner podnijeli kaznenu prijavu u vezi istog incidenta, no radi vrijeđanja i napada na podnositeljicu. Nadležno državno odvjetništvo je odbilo tu prijavu utvrdivši da je podnositeljica uistinu lakše tjelesno ozlijeđena, međutim da nema naznaka da se radi o djelu zbog mržnje budući da ona nije romskog podrijetla, već samo njezin partner. Posljedično je upućena kako može preuzeti kaznenu progon protiv S.K. i I.M. u svojstvu oštećenika kao tužitelja, kako je to propisano mjerodavnim domaćim pravom.

❖ PRIGOVORI

Podnositeljica je podnijela zahtjev Sudu na temelju članka 3. u vezi s člankom 14. Konvencije smatrajući da domaća tijela nisu učinkovito izvršila svoju obvezu u odnosu na rasno motivirani čin nasilja usmjeren protiv nje. Podnositeljica je tvrdila da je iz dokaza bilo vidljivo da je ona žrtva zločina iz mržnje zbog njezinog odnosa sa Š.Š., koji je romskog podrijetla. Isticala je kako mjerodavno domaće pravo nije pružalo zaštitu pojedincima koji su žrtve diskriminacijskog nasilja zbog njihove povezanosti s drugom osobom, odnosno da nadležna domaća tijela nisu progonila napadače samo zato što ona sama nije bila romskog podrijetla.

❖ OCJENA SUDA

Sud je smatrao kako je propust domaćih tijela da utvrde jesu li napadači i podnositeljicu percipirali kao osobu romskog podrijetla, kao i njihov propust da uzmu u obzir i uspostave vezu između rasističkog motiva za napad i povezanosti podnositeljice sa Š.Š., doveo do neadekvatnog postupovnog odgovora na navode o rasno motiviranom činu nasilja, što je nespojivo s obvezom države da poduzme sve razumne korake kako bi razotkrila ulogu rasističkih motiva u incidentu.

Kao zločin iz mržnje mogu se klasificirati ne samo ona djela koja su povezana isključivo s karakteristikama same žrtve, nego i djela motivirana (stvarnom ili percipiranom) povezanošću žrtve s drugim osobama koje posjeduju sporne karakteristike.

Naime, Sud je utvrdio kako domaća tijela nisu izvršila temeljitu procjenu situacije i vezu između odnosa podnositeljice i Š.Š., te rasistički motiv napada na njih. Policija je podnijela kaznenu prijavu samo zbog napada na Š.Š., postupivši prema podnositeljici samo kao svjedokinji, iako je i ona zadobila ozljede tijekom napada. Domaći sud je pak inzistirao samo na činjenici da podnositeljica nije bila romskog podrijetla i da se stoga nije mogla smatrati žrtvom zločina iz mržnje.

Sud ponavlja kako se kao zločin iz mržnje mogu klasificirati ne samo ona djela koja su povezana isključivo s karakteristikama same žrtve, nego i djela motivirana (stvarnom ili percipiranom) povezanošću žrtve s drugim osobama koje posjeduju sporne karakteristike.

Iz toga proizlazi da se obveza domaćih tijela prema članku 3. u vezi sa člankom 14. Konvencije, da istražuju moguću povezanost između rasističkih stavova i određenog čina nasilja ne odnosi samo na akte nasilja koji se temelje na osobnom statusu žrtve, nego i na akte nasilja koji se temelje na povezanosti žrtve s drugom osobom koja ima određeni status.

Sud je stoga zaključio kako je došlo do povrede članka 3. Konvencije u njegovom postupovnom aspektu u vezi s člankom 14. Konvencije.

❖ PRAVEDNA NAKNADA

12.500 EUR na ime nematerijalne štete

2.200 EUR na ime troškova postupka

Službeni tekst presude pogledajte [ovdje](#).

Prijevod presude pogledajte [ovdje](#).

KLJUČNE RIJEČI

- *rasno motivirano nasilje*
- *zločin iz mržnje*
- *povezanost žrtve s osobom određenog statusa*
- *obveza istraživanja rasističkih motiva napada*

ZABRANA ROPSTVA I PRISILNOG RADA

ČLANAK 4.

- 1. Nitko se ne smije držati u ropstvu ili ropstvu sličnom odnosu.*
 - 2. Nitko se ne smije siliti na prisilan ili obvezatan rad.*
-

NEMA POVREDE – AUSTRIJSKE VLASTI PODUZELE SU SVE RAZUMNE KORAKE DA ZAŠTITE ŽRTVE TRGOVINE LJUDIMA

J. I DRUGI protiv AUSTRIJE

*zahtjev br. 58216/12
presuda od 17. siječnja 2017.*

❖ ČINJENICE

Podnositeljice zahtjeva filipinske su državljanke. U razdoblju između 2006. i 2009. godine počele su raditi kao domaćice ili *au pairs* u Dubaiju (Ujedinjeni Arapski Emirati) za članove iste (šire) obitelji. Tvrdе da su njihovi poslodavci uzeli njihove putovnice, zlostavljali ih i iskorištavali. Posebice, bile su prisiljene raditi iznimno dugo vremena bez da su im isplaćene dogovorene plaće, bile su fizički i emocionalno zlostavljane te su im prijetili.

U srpnju 2010. godine poslodavci podnositeljica zahtjeva odveli su ih na kratki put u Beč. Kao i u Dubaiju, njihove su putovnice ostale kod njihovih poslodavaca i morale su raditi od ranih jutarnjih sati do ponoći ili kasnije, brinući se o djeci poslodavaca i obavljajući brojne kućanske poslove. Nekoliko dana nakon dolaska, podnositeljice zahtjeva bile su podvrgnute ekstremnom verbalnom zlostavljanju kada je jedno od djece njihovih poslodavaca nestalo u zoološkom vrtu. Ocijenivši da će nasilje prema njima vjerojatno u svakom trenutku eskalirati i da više ne mogu nastaviti raditi u takvim uvjetima, pobjegle su uz pomoć zaposlenika u hotelu u kojem su boravili. Podnositeljice zahtjeva naknadno su pronašle podršku u lokalnoj filipinskoj zajednici u Beču.

Devet mjeseci kasnije, podnositeljice zahtjeva kontaktirale su LEGO, nevladinu organizaciju koja je aktivno uključena u pružanje podrške žrtvama trgovine ljudima u Austriji. Uz pomoć te udruge, u srpnju 2011. godine podnijele su kaznenu prijavu protiv svojih poslodavaca. Policijski službenici posebno obučeni za ophođenje sa žrtvama trgovine ljudima ispitali su podnositeljice koje su detaljno opisale što im se dogodilo i kako su poslodavci postupali prema njima. Na temelju policijskog izvješća, javni tužitelj pokrenuo je istragu zbog kaznenog djela trgovine ljudima. Međutim, istraga je prekinuta u studenome 2011. godine jer je tužiteljstvo utvrdilo da austrijska tijela nisu imala nadležnost nad procesuiranjem kaznenih djela koja su

počinjena u inozemstvu od strane ne-državljana. Tijela kaznenog progona kasnije su također navela da prigovori podnositeljica zahtjeva o njihovom boravku u Beču u trajanju od manje od tri dana - sami po sebi ne predstavljaju iskorištavanje koje ulazi u okvir kaznenog djela trgovine ljudima.

U ožujku 2012. godine odluku o prekidu istrage potvrdio je sud, koji je dodao kako nema razloga za progon ako je vjerojatnost donošenja oslobađajuće presude veća od vjerojatnosti

*Države članice Konvencije
nisu dužne osigurati
univerzalnu nadležnost nad
kaznenim djelima povezanim
s trgovinom ljudima koja su
počinjena u inozemstvu.*

donošenja osuđujuće presude. Također, sud je zaključio kako temeljem međunarodnog prava nema obveze da se nastavi istraga o događajima koji su navodno počinjeni u inozemstvu.

Podnositeljicama zahtjeva naknadno je odobrena posebna boravišna dozvola i radna dozvola za žrtve trgovine ljudima u Austriji, te je zabranjeno otkrivanje njihovih osobnih podataka.

❖ **PRIGOVORI**

Pozivajući se na članak 4. (zabrana prisilnog rada) i članak 3. (zabrana nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja) Konvencije, podnositeljice zahtjeva tvrdile su da su bile podvrgnute prisilnom radu i trgovini ljudima, te da austrijske vlasti nisu provele učinkovitu i iscrpnu istragu njihovih navoda. Posebice su tvrdile da događaji u Austriji nisu mogli promatrati izolirano, već u kontekstu trajnog zlostavljanja; stoga su austrijska tijela prema međunarodnom pravu bile dužne istražiti i one događaje koji su se dogodili u inozemstvu.

❖ **OCJENA SUDA**

Članak 4. (zabrana prisilnog rada)

Prvo, Sud se uvjerio da su austrijska tijela ispunila svoju dužnost identifikacije, zaštite i pružanja podrške podnositeljicama zahtjeva kao (mogućim) žrtvama trgovine ljudima. Postojeći pravni i administrativni okvir koji se odnosi na zaštitu žrtava trgovine ljudima u Austriji bio je zadovoljavajući, a austrijska tijela poduzela su sve korake koji su se mogli razumno očekivati u toj situaciji. Od trenutka kada su podnositeljice kontaktirale policiju, bile su ispitane od strane posebno obučених policijskih službenika, dobile su dozvolu boravka i radne dozvole radi reguliranja njihova boravka u Austriji, te je zabranjeno otkrivanje njihovih osobnih podataka. Tijekom domaćeg postupka, podnositeljice zahtjeva imale su podršku nevladine udruge LEGO. Nadalje, podnositeljice zahtjeva dobile su pravnog zastupnika, smjernice o postupku i pomoć kako bi se olakšala njihova integracija u Austriji.

Drugo, u vezi s događajima u inozemstvu, Sud je utvrdio da Austrija nije imala obvezu temeljem Konvencije istražiti zapošljavanje podnositeljica zahtjeva na Filipinima ili njihovo

navodno iskorištavanje u Ujedinjenim Arapskim Emiratima. Temeljem članka 4. Konvencije, države nisu dužne osigurati univerzalnu nadležnost nad kaznenim djelima povezanim s trgovinom ljudima koja su počinjena u inozemstvu.

Naposljetku, u vezi s događajima u Austriji, Sud je smatrao da je istraga austrijskih tijela u predmetu podnositeljica zahtjeva bila dovoljna. Procjena tih tijela da tvrdnje o zlostavljanju tijekom boravku u Beču ne predstavljaju same po sebi iskorištavanje koje ulazi u okvir kaznenog djela trgovine ljudima, nije bila nerazumna, s obzirom na činjenično stanje predmeta i dostupne dokaze.

U odnosu na tvrdnju podnositeljica zahtjeva da se događaji na Filipinima, u Ujedinjenim Arapskim Emiratima i u Austriji ne mogu promatrati odvojeno, Sud je utvrdio da, čak i da su promatrani zajedno, nema indicije da austrijska tijela nisu ispunila svoju dužnost provođenja istrage. Podnositeljice zahtjeva obratile su se policiji otprilike godinu dana nakon spornih događaja, kada su njihovi poslodavci već odavno napustili zemlju. Bilo kakvi daljnji koraci u tom predmetu - kao što je suočavanje poslodavaca podnositeljica zahtjeva s navodima iznesenim protiv njih - ne bi imali razumne izgleda za uspjeh, budući da između Austrije i Ujedinjenih Arapskih Emirata ne postoji sporazum o pružanju pravne pomoći. Vlada se pozvala na prethodna iskustva kada su čak i jednostavni zahtjevi za pravnu pomoć bili odbijeni bez jasnih razloga. Sud je nadalje naglasio da, prema austrijskom pravu, nije moguće provoditi kazneni postupak u odsutnosti optuženika te da državni odvjetnik može odlučivati o kaznenom progonu prema načelu oportuniteta.

Zaključno, austrijska tijela ispunila su svoju dužnost zaštite podnositeljica zahtjeva kao (mogućih) žrtava trgovine ljudima. Stoga nije došlo do povrede članka 4. Konvencije.

KLJUČNE RIJEČI

- *trgovina ljudima*
- *prisilni rad*
- *univerzalna nadležnost*
- *podrška žrtvama trgovine ljudima*

Službeni tekst presude pogledajte [ovdje](#).

PRAVO NA SLOBODU I SIGURNOST

ČLANAK 5.

1. Svatko ima pravo na slobodu i na osobnu sigurnost. Nitko se ne smije lišiti slobode, osim u sljedećim slučajevima i u postupku propisanom zakonom:

a) ako je zatvoren u skladu sa zakonom nakon presude nadležnog suda

...

POVREDA - IZVRŠAVANJE KAZNE ZATVORA NA TEMELJU PRESUDE MEĐUNARODNO NEPRIZNATOG ENTITETA

MITROVIĆ protiv SRBIJE

*zahtjev br. 52142/12
presuda od 21. ožujka 2017.*

❖ ČINJENICE

Podnositelj zahtjeva bio je državljanin Bosne i Hercegovine. Godine 1994. sudovi „Republike Srpske Krajine”, međunarodno nepriznatog samoproglášenog entiteta na teritoriju Republike Hrvatske, su ga osudili na kaznu zatvora u trajanju od osam godina zbog ubojstva. Podnositelj je boravio u zatvoru na području „Republike Srpske Krajine“, nakon čega je prebačen u zatvor u Srbiji. Međutim, 1999. godine pušten je na godišnji odmor u trajanju od 10 dana, te se nije vratio u zatvor. Podnositelj je ponovno uhićen u srpnju 2010. godine kada je pokušao ući u Srbiju iz Hrvatske, te je vraćen u srpski zatvor kako bi odslužio ostatak kazne. Podnio je žalbu Ustavnom sudu Srbije osporavajući zakonitost svojeg zatvaranja, te je pokrenuo parnični postupak radi naknade štete zbog nezakonitog zatvaranja - u oba slučaja je bio odbijen. Podnositelj pušten je na slobodu u studenome 2012. godine, na temelju oprosta predsjednika Republike Srbije. Preminuo je u listopadu 2014. godine.

❖ PRIGOVORI

Prije svoje smrti podnositelj je podnio zahtjev Sudu tvrdeći da je zatvoren na temelju presude suda međunarodno nepriznatog entiteta, što je dovelo do povrede članka 5. stavka 1. točke a. Konvencije (pravo na slobodu i sigurnosti). Nakon njegove smrti, postupak pred Sudom preuzeli su njegovi nasljednici.

❖ OCJENA SUDA

Sud je istaknuo temeljnu važnost jamstava sadržanih u članku 5. za osiguranje prava pojedinaca da ne budu podvrgnuti samovoljnom oduzimanju slobode. Također, pozvao se na svoju ustaljenu sudsku praksu u pogledu zahtjeva da svako oduzimanje slobode mora biti zakonito.

Da bi se ispunio zahtjev zakonitosti, lišavanje slobode mora biti u skladu s materijalnim i postupovnim pravilima domaćeg prava.

Podnositelja je za ubojstvo osudio „sud“ koji je djelovao izvan srpskog pravosudnog sustava. Nadalje, srpske vlasti nisu provele nikakav postupak za priznavanje strane odluke, kako su to zahtijevale mjerodavne odredbe Kaznenog zakona koji je tada bio na snazi.

U predmetima koji su znatno slični ovome, Vrhovni kasacijski sud Srbije zauzeo je mišljenje da je izostanak takvog postupka bio nezakonit. Obrazloženje Ustavnog suda Srbije nije u suprotnosti s ovim zaključkom, jer je i on utvrdio da mjerodavni postupak u predmetu podnositelja nije bio proveden. Ustavni je sud, međutim, zauzeo mišljenje da podnositeljevo pravo na slobodu nije povrijeđeno jer je lišenje slobode bilo „razmjerno“ kaznenom djelu koje je počinio.

Da bi se ispunio zahtjev zakonitosti, lišavanje slobode mora biti u skladu s materijalnim i postupovnim pravilima domaćeg prava.

Čak i ako je razmjernost bila čimbenik koji je trebalo uzeti u obzir prilikom ocjenjivanja ispunjava li lišenje slobode zahtjeve iz članka 5. stavka 1., bila bi relevantna samo pod pretpostavkom da je takvo lišenje slobode bilo zakonito. Međutim, prema pravilima domaćeg prava, zatvaranje neke osobe je nezakonito kada se temelji na odluci stranog suda kojeg srpske vlasti nisu

priznale u odgovarajućem postupku. S obzirom da je podnositelj zahtjeva bio zatvoren na temelju strane odluke koja nije bila priznata na domaćoj razini, a u nedostatku bilo kakve druge osnove za oduzimanje slobode u domaćem pravu, zahtjev zakonitosti sadržan u članku 5. stavku. 1. nije bio ispunjen.

Sud je stoga utvrdio da je zatvaranje podnositelja između 7. srpnja 2010. godine i 15. studenoga 2012. godine bilo nezakonito. Sukladno tome, došlo je do povrede članka 5. stavka 1. Konvencije.

❖ PRAVEDNA NAKNADA

Podnositelj nije podnio zahtjev za pravednu naknadu, pa mu je Sud nije dosudio.

Službeni tekst presude pogledajte [ovdje](#).

KLJUČNE RIJEČI

- *lišenje slobode*
- *priznavanje strane presude*
- *uvjet zakonitosti lišenja slobode*
- *razmjernost lišenja slobode*

PRAVO NA POŠTENO SUĐENJE

ČLANAK 6., STAVAK 1.

1. Radi utvrđivanja svojih prava i obveza građanske naravi ili u slučaju podizanja optužnice za kazneno djelo protiv njega svatko ima pravo da zakonom ustanovljeni neovisni i nepristrani sud pravično, javno i u razumnom roku ispita njegov slučaj. Presuda se mora izreći javno, ali se sredstva priopćavanja i javnost mogu isključiti iz cijele rasprave ili njezinog dijela zbog razloga koji su nužni u demokratskom društvu radi interesa morala, javnog reda ili državne sigurnosti, kad interesi maloljetnika ili privatnog života stranaka to traže, ili u opsegu koji je po mišljenju suda bezuvjetno potreban u posebnim okolnostima gdje bi javnost mogla biti štetna za interes pravde.

2. Svatko optužen za kazneno djelo smatrat će se nevinim sve dok mu se ne dokaže krivnja u skladu sa zakonom.

NEMA POVREDE – IZJAVE ČLANA POROTNOG SUDA NISU POVRIJEDILE PRAVO NA POŠTENO SUĐENJE

BODET protiv BELGIJE

*zahtjev br. 78480/13
odluka o nedopuštenosti od 26. siječnja 2017.*

❖ ČINJENICE

Presudom od 20. prosinca 2012. godine, porotni sud u Liegeu proglasio je podnositelja krivim za ubojstvo te mu je izrečena kazna doživotnog zatvora.

Dana 22. prosinca 2012. godine jedne regionalne novine objavile su intervju s članom porote koja je osudila podnositelja zahtjeva. Na pitanje koji dio suđenja je bio najteži, taj anonimni član porote izjavio je: „*Nemogućnost pokazivanja osjećaja i emocija... Članovima porote je to zabranjeno ...; Htio sam udariti Bodeta kada je progovorio.*”

Podnositelj je podnio reviziju, tvrdeći da je član porote, čija je izjava citirana u medijima, pokazao subjektivnu pristranost i povrijedio njegovo pravo na presumpciju nevinosti. Kasacijski sud odbacio je njegove navode zbog toga što izjave člana porote nisu prenesene iz dokumenata koji se nalaze u spisu predmeta.

Podnositelj je potom podnio tužbu protiv osobe X. zbog kršenja obveze čuvanja tajne. Iako je tužena osoba X. doista imala određene sličnosti s osobom iz predmetnog novinskog članka,

sudovi su ocijenili da ne postoji ništa prema čemu bi se ona objektivno mogla identificirati kao izvor spornih izjava.

❖ **PRIGOVORI**

Pozivajući se na članak 6. stavak 1. (pravo na pošteno suđenje) i članak 6. stavak 2. (presumpcija nevinosti) Konvencije, podnositelj je prigovorio da je kazneni postupak protiv njega bio ispitan od strane suda koji nije bio nepristran i da njegovo pravo na presumpciju nevinosti nije poštovano.

❖ **ODLUKA SUDA**

Članak 6. stavak 1.

Podnositelj zahtjeva prituživao se na to što je član porotnog suda, čiji je identitet bio skriven, opisao svoje osjećaje tijekom suđenja i otkrio aspekte vijećanja u intervjuu s novinarom objavljenim dva dana nakon što ga je porotni sud osudio. Stoga je postavio pitanje jesu li takve izjave člana porote, retrospektivno, dovele u pitanje nepristranost porotnog suda u smislu članka 6. stavka 1. Konvencije.

Sud je smatrao da su izjave o predmetu ili o strankama u predmetu koje je dao član tijela koje je odlučivalo u predmetu, bilo da su dane prije, tijekom ili nakon suđenja, mogle ukazati na postojanje mogućeg neprijateljstva ili pristranosti s njegove strane. Predstavljaju li takve izjave dovoljan dokaz o nedostatku subjektivne ili objektivne nepristranosti ovisi o kontekstu i sadržaju komentara o kojima je riječ.

U ovome predmetu, komentari koji su predmet prigovora izneseni su nakon presude, tj. u trenutku kada taj član porote više nije ispunjavao pravosudnu ulogu. Stoga zaštitne mjere kojima se osigurava nepristranost porote više nisu bile primjenjive, već je postojala zabrana povrede tajnosti vijećanja. Iako su komentari koji su predmet prigovora doista odražavali negativnu percepciju o predmetu podnositelja, nakon čitanja intervjuja u cjelini, Sud je smatrao kako se ne može zaključiti da je dotični član porote započeo suđenje s predodžbom o podnositeljevoj krivnji, već da je došao do tog uvjerenja tijekom suđenja. Naime, članak je sadržavao elemente koji ukazuju na takav zaključak, budući da je član porote naveo da su rad istražitelja i precizan vremenski slijed koji su oni utvrdili „bili od velike pomoći članovima porote”, a zatim se osvrnuo na vijećanje. Sam podnositelj nije tvrdio da je dotični član porote iznio bilo kakvo mišljenje ili pokazao bilo kakvu emociju tijekom suđenja.

Što se tiče sastava porotnog suda, prema belgijskom pravu porotu sačinjava dvanaest članova, a ona vijeća sama o pitanju krivnje tuženika. Tri su stručna suca pridružena poroti kako bi formulirali obrazloženje odluke i zajedno

Načelo presumpcije nevinosti zahtijeva, između ostalog, da prilikom obavljanja svojih dužnosti članovi suda ne polaze sa stajališta da je okrivljenik počinio kazneno djelo.

raspravljali o izricanju kazne. Podnositelj nije iznio nikakve konkretne dokaze koji bi mogli dovesti u pitanje sposobnost sudskog vijeća da formira mišljenje s potpunom nepristranošću. U ovome je predmetu to mišljenje formulirano na kraju vijećanja, a potom je preuzelo konkretan oblik dviju obrazloženih odluka koje se ne čine proizvoljnima.

Slijedom toga, Sud je smatrao da podnositeljevi strahovi glede nepristranosti porotnog suda nisu bili objektivno opravdani.

Članak 6. stavak 2.

Sud je ponovio da načelo presumpcije nevinosti zahtijeva, između ostalog, da prilikom obavljanja svojih dužnosti članovi suda ne polaze sa stajališta da je okrivljenik počinio kazneno djelo; teret dokazivanja je na tužiteljstvu, a bilo kakva sumnja bi trebala ići u korist okrivljenika. U ovom je predmetu Sud zaključio da nije dokazano da je porota započela suđenje s predodžbom da je podnositelj kriv za djela za koja mu je suđeno pred porotnim sudom.

Slijedom toga, Sud je utvrdio da je zahtjev očigledno neosnovan, sukladno članku 35. stavku 3. točki a. i stavku 4. Konvencije.

KLJUČNE RIJEČI

- *kazneni postupak*
- *suđenje pred porotom*
- *pravo na pošteno suđenje*
- *nepristranost suda*
- *presumpcija nevinosti*

Službeni tekst presude pogledajte [ovdje](#).

PRAVO NA POŠTOVANJE PRIVATNOG I OBITELJSKOG ŽIVOTA

ČLANAK 8.

1. Svatko ima pravo na poštovanje svoga privatnog i obiteljskog života, doma i dopisivanja.

2. Javna vlast se neće miješati u ostvarivanje tog prava, osim u skladu sa zakonom i ako je u demokratskom društvu nužno radi interesa državne sigurnosti, javnog reda i mira, ili gospodarske dobrobiti zemlje, te radi sprječavanja nereda ili zločina, radi zaštite zdravlja ili morala ili radi zaštite prava i sloboda drugih.

ODUZIMANJE DJETETA KOJE NIJE POSVOJENO NA ZAKONIT NAČIN NIJE POVRIJEDILO PRAVO NA PRIVATNI ŽIVOT PODNOSITELJA

PARADISO I CAMPANELLI protiv ITALIJE

*zahtjev br. 25358/12
presuda Velikog vijeća od 24. siječnja 2017.*

❖ ČINJENICE

Podnositelji zahtjeva su talijanski bračni par koji nakon niza pokušaja nisu uspjeli dobiti dijete, te su se prijavili kao posvojitelji. U prosincu 2006. godine dobili su sudsko odobrenje za posvojenje djeteta stranog državljanstva. Međutim, kako kroz dulje vrijeme nisu došli u priliku posvojiti dijete, odlučili su ostvariti roditeljstvo uz pomoć zamjenske majke i tehnike potpomognute oplodnje u Rusiji. Podnositeljica je navela kako je otputovala u Moskvu gdje je predala muževu sjemenu tekućinu klinici za potpomognutu oplodnju. Potom je pronađena zamjenska majka, te su podnositelji sklopili ugovor o zamjenskom majčinstvu s tvrtkom *Rosjurconsulting*. Nakon *in vitro* oplodnje, u lipnju 2010. godine implantirana su dva embrija u maternicu zamjenske majke.

Dijete je rođeno 27. veljače 2011. godine u Moskvi. Istoga je dana zamjenska majka dala svoje pisano odobrenje da se dijete upiše kao sin podnositelja zahtjeva. Podnositelji zahtjeva su u ožujku 2011. godine bili upisani kao roditelji novorođenčeta u matičnom uredu u Moskvi. Ruski rodni list u kojem se navodi da su podnositelji zahtjeva roditelji djeteta, ovjeren je u skladu s odredbama Haške konvencije o ukidanju potrebe legalizacije stranih javnih isprava.

U travnju 2011. godine podnositeljica je na temelju rodnog lista od talijanskog konzulata u Moskvi pribavila dokumente koji su joj omogućili povratak u Italiju s djetetom. Dana 30. travnja 2011. godine stigla je u Italiju s djetetom. U podnesku od 2. svibnja 2011. godine talijanski konzulat u Moskvi obavijestio je talijanske vlasti da dokumenti o djetetovom rođenju sadrže lažne podatke.

Tužiteljstvo je 5. svibnja 2011. godine pokrenulo kazneni postupak protiv podnositelja zahtjeva, koji su bili osumnjičeni za lažno prikazivanje osobnih podataka, uporabu krivotvorenih isprava i povredu Zakona o posvojenju, budući da su doveli dijete u Italiju kršeći zakonsku proceduru.

Usporedno s tim, javni tužitelji pri Sudu za maloljetnike zatražio je pokretanje postupka za davanje djeteta na posvojenje, jer se prema zakonu dijete smatralo napuštenim. Istoga dana, Sud za maloljetnike imenovao je skrbnika *ad litem* i pokrenuo postupak davanja na posvojenje.

Dana 16. svibnja 2011. godine Sud za maloljetnike stavio je dijete pod skrbništvo na zahtjev javnog tužitelja. Djetetov skrbnik zatražio je od suda da podnositelje zahtjeva liši prava na roditeljsku skrb. Podnositelji su se tom protivili.

U srpnju 2011. godine sud je naložio da se provede DNK testiranje kako bi se utvrdilo je li podnositelj biološki otac djeteta. DNK testiranjem utvrđeno je da između njih ne postoji biološka veza. Slijedom navedenog, matični ured odbio upis na temelju ruskog rodnog lista.

Žalbeni sud odbio je žalbu podnositelja presudivši da podnositelji zahtjeva nisu biološki roditelji i da nije riječ o zamjenskom majčinstvu. Žalbeni sud napomenuo je da je rodni list lažan i suprotan ruskom pravu. Smatrao je da je bilo legitimno odbiti upisati ruski rodni list, te je naložio izdavanje novog rodnog lista u kojem će se navesti da je dijete bilo sin nepoznatih osoba, rođeno u Moskvi 27. veljače 2011. godine, te je odlučio da mu se da novo ime.

Sud za maloljetnike potom je naložio da se dijete oduzme od podnositelja zahtjeva, da se stavi pod skrb socijalne službe i da se smjesti u dječji dom.

U postupku posvojenja nadležni sud je donio odluku da podnositelji zahtjeva nemaju aktivnu procesnu legitimaciju u tom postupku, s obzirom da nisu niti roditelji djeteta niti članovi njegove obitelji u smislu zakona.

Dijete je bilo smješteno u dječjem domu u trajanju od petnaest mjeseci, nakon čega je smješteno u obitelj, a potom i posvojeno.

❖ **PRIGOVORI**

Pozivajući se na članak 8. Konvencije (pravo na poštivanje privatnog i obiteljskog života), podnositelji su tvrdili da su mjere koje su vlasti poduzele, a koje su dovele do konačnog odvođenja djeteta, povrijedile njihovo pravo na poštivanje privatnog i obiteljskog života.

Vijeće je dana 27. siječnja 2015. godine donijelo presudu u kojoj je utvrdilo, sa pet glasova prema dva, da je došlo do povrede članka 8. Konvencije.

Na zahtjev talijanske Vlade predmet je iznesen Velikom vijeću na razmatranje.

❖ **ODLUKA SUDA**

Sud je najprije utvrdio da odnos između podnositelja zahtjeva i djeteta ne potpada pod pojam obiteljskog života za potrebe članka 8. Konvencije. Naime, roditeljska skrb podnositelja osporena je u talijanskom pravnom poretku jer su podnositelji postupali nezakonito - prvo zbog

Podnositelji nisu sami izravno prouzročili prekid odnosa s djetetom, ali je taj prekid bio posljedica pravne nesigurnosti koju su sami stvorili, postupajući na način koji je bio protivan domaćem pravu.

toga što su u Italiju doveli strano dijete koje nije imalo biološke veze niti sa jednim od njih, protivno važećim pravilima o međunarodnom posvojenju i, drugo, zbog toga što su sklopili sporazum koji je bio u suprotnosti sa zabranom heterologne potpomognute oplodnje².

Sud je u svojoj sudskoj praksi već prihvatio da, unatoč nepostojanju biološke veze i pravno priznate rodbinske veze, može postojati obiteljski život između udomitelja koji privremeno skrbe za dijete i tog djeteta, zbog bliskih osobnih veza između njih, uloge koju odrasli igraju prema djetetu i zajednički provedenog vremena.

Sud je uočio da su podnositelji razvili snažne bliske emocionalne veze s djetetom u prvim fazama njegova života. Oboje podnositelja živjelo je s djetetom šest mjeseci u Italiji, a podnositeljica je prethodno živjela s djetetom u Rusiji oko dva mjeseca. Sud je primijetio da podnositelji nisu sami izravno prouzročili prekid odnosa s djetetom, ali je taj prekid bio posljedica pravne nesigurnosti koju su sami stvorili, postupajući na način koji je bio protivan talijanskom pravu, dolaskom u Italiju s djetetom. Talijanska tijela brzo su reagirala na ovu situaciju tražeći ukidanje roditeljske skrbi i pokretanje postupka kako bi se dijete moglo dati na posvojenje.

Uzimajući u obzir nepostojanje bilo kakve biološke veze između djeteta i „roditelja“, kratkog trajanja odnosa s djetetom i nesigurnosti pravnih veza među njima, Sud je unatoč postojanju roditeljskih namjera i kvaliteti emocionalnih veza, smatrao da uvjeti za postojanje obiteljskog života nisu ispunjeni. Sud je, međutim, prihvatio da činjenice predmeta ulaze u opseg privatnog života podnositelja zahtjeva.

Sud je napomenuo da su sudske odluke koje su rezultirale oduzimanjem djeteta i stavljanjem djeteta pod skrb socijalne službe radi posvojenja utjecale na podnositelje. Te su mjere predstavljale miješanje u privatni život podnositelja zahtjeva. Takvo je miješanje protivno članku 8., osim ako je bilo u skladu sa zakonom, težilo jednom ili više legitimnih ciljeva i bilo nužno u demokratskom društvu kako bi se postigli navedeni ciljevi.

Sud je zaključio da je miješanje bilo u skladu s međunarodnim privatnim pravom i talijanskim pravom. U odnosu na legitimni cilj takvog miješanja, Veliko vijeće, kao i Vijeće, prihvatilo je da su mjere poduzete u odnosu na dijete težile cilju „sprječavanja nereda“, budući da je ponašanje podnositelja zahtjeva bilo u suprotnosti sa Zakonom o posvojenju i zabranom heterolognih tehnika umjetne oplodnje u Italiji. Štoviše, prihvatilo je i da su navedene mjere bile namijenjene zaštititi „prava i sloboda“ drugih osoba. Sud je pritom potvrdio isključivu nadležnost države u priznavanju pravnog odnosa roditelj-dijete, i to isključivo u slučaju biološke veze ili zakonitog posvojenja, s ciljem zaštite djece. Oспорavane mjere stoga su težile legitimnim ciljevima.

² Heterologna oplodnja jest medicinski pomognuta oplodnja pri kojoj se koriste vlastite spolne stanice jednog bračnog, odnosno izvanbračnog druga i spolne stanice darivatelja.

Naposljetku, pri utvrđivanju jesu li pobijane mjere bile „nužne u demokratskom društvu”, Sud je morao razmotriti jesu li navedeni razlozi koji ih opravdavaju bili relevantni i dostatni. Prema ustanovljenoj sudskoj praksi Suda, pojam nužnosti podrazumijeva da miješanje odgovara prijekoju društvenoj potrebi i da je razmjerno legitimnom cilju kojem teži, imajući u vidu pravednu ravnotežu koju treba postići između relevantnih konkurentnih interesa. Sud također uzima u obzir da je domaćim tijelima ostavljen određeni manevarski prostor („sloboda procjene”).

Sud je utvrdio da su domaći sudovi utemeljili svoje odluke na nepostojanju nikakvih genetskih veza između podnositelja zahtjeva i djeteta, te na povredama domaćeg zakonodavstva koje se odnosi na međunarodno posvojenje i medicinski potpomognutu oplodnju. Navedene mjere

Interes podnositelja zahtjeva za nastavkom odnosa s djetetom ima znatno manju težinu od javnih interesa sprječavanja nereda i interesa djece. Dopustiti podnositeljima da dijete ostane kod njih bilo bi jednako legaliziranju situacije koju su stvorili postupanjem koje je protivno važnim odredbama talijanskog prava.

imale su učinak neposrednog i trajnog prekida svakog kontakta između podnositelja zahtjeva i djeteta koje je smješteno u dom i pod skrbništvo.

U svojoj odluci od 20. listopada 2011., talijanski Sud za maloljetnike uzeo je u obzir izjavu podnositeljice da ona nije biološka majka; da su jajne stanice pripadale nepoznatoj ženi; da su DNK testovi pokazali da ne postoji biološka veza između podnositelja (navodnog oca) i djeteta; da je par platio znatnu količinu novca; te da se ničime nije moglo dokazati da je biološki materijal podnositelja doista bio odnesen u Rusiju. Nije, dakle, bila riječ niti o tradicionalnom zamjenskom majčinstvu, jer

dijete nije imalo biološke veze s podnositeljima zahtjeva. Jedina sigurna stvar bila je identitet zamjenske majke, koja nije bila biološka majka i koja se nakon rođenja djeteta odrekla svojih prava. Identitet bioloških roditelja ostao je nepoznat. Podnositelji zahtjeva nezakonito su postupili dovodenjem djeteta u Italiju protivno Zakonu o posvojenju. Sporazum sklopljen između njih i tvrtke *Rosjurconsulting* bio je protivan Zakonu o medicinski potpomognutoj oplodnji koji zabranjuje heterolognu potpomognutu oplodnju. Jedini način okončanja ove nezakonite situacije bilo je oduzimanje djeteta od podnositelja zahtjeva. Sud za maloljetnike smatrao je da, s obzirom na kratko razdoblje provedeno s podnositeljima zahtjeva i njegovu mladu dob, trauma razdvajanja od podnositelja zahtjeva ne bi bila nepopravljiva. Sud za maloljetnike dodao je da se, s obzirom na činjenicu da su podnositelji zahtjeva željeli zaobići Zakon o posvojenju unatoč odobrenju koje su dobili, moglo smatrati da je dijete nastalo kao narcisoidna želja para ili da je trebao riješiti probleme u njihovoj vezi, te da je bilo opravdano izraziti sumnju u njihove istinske emocionalne i odgojne sposobnosti.

Sud je primijetio da su domaća tijela reagirala zbog nezakonitog ponašanja podnositelja zahtjeva i sa ciljem žurnog poduzimanja mjera u odnosu na dijete koje se prema zakonu smatralo napuštenim. Nesumnjivo je da su ti razlozi relevantni, izravno povezani s legitimnim

ciljevima sprječavanja nereda i zaštite djece. Nadalje, usredotočeni na položaj djeteta i nezakonitost ponašanja podnositelja zahtjeva, ti su razlozi bili dovoljni i razmjerni.

Što se tiče razmjernosti, Sud nije podcijenio učinak trenutačnog i nepovratnog odvajanja od djeteta na privatni život podnositelja. Međutim, budući da su javni interesi o kojima je riječ znatno prevagnuli u ravnoteži, Sud je istaknuo da je morao pridati usporedivo manju težinu interesu podnositelja zahtjeva za njihov osobni razvoj nastavkom njihova odnosa s djetetom. Dopustiti podnositeljima da dijete ostane kod njih bilo bi jednako legaliziranju situacije koju su stvorili postupanjem koje je protivno važnim odredbama talijanskog prava.

Sud je stoga prihvatio da su talijanski sudovi, zaključivši da dijete ne bi pretrpjelo ozbiljnu ili nepopravljivu štetu zbog razdvajanja, postigli pravednu ravnotežu između različitih interesa o kojima se radi, ostavši pritom unutar široke slobode procjene koja im je bila ostavljena.

Sud je zaključio da nije došlo do povrede članka 8. Konvencije.

KLJUČNE RIJEČI

- *pravo na obiteljski život*
- *pravo na privatni život*
- *odnos roditelja i djece*
- *posvojenje*
- *izvantjelesna oplodnja*
- *pravedna ravnoteža*

Službeni tekst presude pogledajte [ovdje](#).

SLOBODA MIŠLJENJA, SAVJESTI I VJEROISPOVIJEDI

ČLANAK 9.

1. Svatko ima pravo na slobodu mišljenja, savjesti i vjeroispovijedi; to pravo uključuje slobodu da se promijeni vjeroispovijed ili uvjerenje i slobodu da se pojedinačno ili u zajednici s drugima, javno ili privatno, iskazuje svoju vjeroispovijed ili uvjerenje bogoslužjem, poučavanjem, praktičnim vršenjem i obredima.

2. Sloboda iskazivanja vjeroispovijedi ili uvjerenja podvrgnut će se samo takvim ograničenjima koja su propisana zakonom i koja su u demokratskom društvu nužna radi interesa javnog reda i mira, zaštite javnog reda, zdravlja ili morala ili radi zaštite prava i sloboda.

ZAHTJEVOM DA NJIHOVE KĆERI POHAĐAJU MJEŠOVITU NASTAVU PLIVANJA ŠVICARSKÉ VLASTI NISU POVRIJEDILE PRAVO PODNOSITELJA NA SLOBODU VJEROISPOVIJEDI

OSMANOĞLU I KOCABAŞ protiv ŠVICARSKÉ

*zahtjev br. 29086/12
presuda od 10. siječnja 2017.*

❖ ČINJENICE

Podnositelji zahtjeva su švicarski državljani koji imaju i tursko državljanstvo.

Podnositelj su odbili poslati svoje kćeri na obveznu nastavu plivanja u sklopu škole, navodeći da im njihova uvjerenja brane da dopuste svojoj djeci sudjelovanje u mješovitoj nastavi plivanja. Odjel za javno obrazovanje obavijestio ih je da riskiraju dobivanje maksimalne novčane kazne u iznosu od 1.000 švicarskih franaka ako njihove kćeri ne budu pohađale obveznu nastavu, budući da djevojčice još nisu bile u pubertetu i zbog toga ne mogu tražiti izuzeće od nastave.

Unatoč tome, kćeri podnositelja nisu pohađale nastavu plivanja. Posljedično, u srpnju 2010. godine podnositeljima je izrečena novčana kazna u iznosu od 350 CHF po roditelju i po djetetu (ukupno oko 1.292 eura) za postupanje protivno njihovoj roditeljskoj dužnosti. Podnositelji zahtjeva uložili su žalbu nadležnom sudu, koji je njihove zahtjeve odbio. Podnijeli su još jednu žalbu Saveznom sudu koja je odbijena uz obrazloženje da nije došlo do povrede prava podnositelja zahtjeva na slobodu savjesti i uvjerenja.

❖ PRIGOVORI

Pozivajući se na članak 9. (pravo na slobodu misli, savjesti i vjeroispovijedi) podnositelji su tvrdili da je zahtjev da svoje kćeri šalju na mješovitu nastavu plivanja bio protivan njihovim vjerskim uvjerenjima.

❖ OCJENA SUDA

Sud je naveo da se predmet odnosio na pravo podnositelja zahtjeva da praktikiraju svoju vjeru. Također je naveo da odbijanje vlasti da izuzmu kćeri podnositelja zahtjeva od obvezne mješovite nastave plivanja predstavlja miješanje u pravo podnositelja zahtjeva na slobodu vjeroispovijedi. Takvo miješanje bilo je propisano zakonom, s ciljem da se zaštititi učenike od bilo kojeg oblika socijalne isključenosti. Države uživaju značajnu diskreciju („slobodu procjene”) glede odnosa između države i vjere te važnosti koju treba pridati vjeri u društvu, osobito ako se ta pitanja pojavljuju u sferi podučavanja i državnog obrazovanja. I dok su se dužne suzdržavati od bilo kakve indoktrinacije, države su ipak slobodne osmisliti svoj školski nastavni plan i program sukladno svojim potrebama i tradicijama.

Sud je ocijenio da škola igra posebnu ulogu u procesu socijalne integracije, koja je važnija u odnosu na učenike stranog podrijetla; da je, s obzirom na važnost obveznog obrazovanja za razvoj djece, izuzeće od određene nastave opravdano samo u izuzetnim okolnostima, u dobro definiranim uvjetima i imajući na umu jednakost postupanja prema svim vjerskim skupinama; te da činjenica da nadležna tijela dozvoljavaju izuzeća od nastave plivanja zbog zdravstvenih razloga pokazuje kako njihov pristup nije pretjerano rigidan.

Države uživaju značajnu diskreciju („slobodu procjene”) glede odnosa između države i vjere te važnosti koju treba pridati vjeri u društvu, osobito ako se ta pitanja pojavljuju u sferi podučavanja i državnog obrazovanja.

Sukladno tome, interes djece za cjelovitim obrazovanjem koje im olakšava uspješnu socijalnu integraciju prema lokalnim običajima i načinu života, ima prednost pred željom roditelja da svoje kćeri izuzmu iz mješovite nastave plivanja. Sportski odgoj, čiji je sastavni dio bilo plivanje u školi koju su pohađala djeca podnositelja zahtjeva, bio je od posebnog značaja za razvoj i zdravlje djece. Cilj takve nastave nije bio samo u tome da djeca nauče plivati i da se bave fizičkim aktivnostima, nego da prije svega sudjeluju u toj aktivnosti sa svim ostalim učenicima, ne praveći iznimke zbog podrijetla djeteta ili vjerskih ili filozofskih uvjerenja roditelja. Štoviše, vlasti su podnositeljima zahtjeva ponudile vrlo fleksibilne mogućnosti: njihovim kćerima bilo je dopušteno da nose burkini tijekom nastave plivanja i da se presvuku u odsustvu dječaka. Navedeno bi omogućilo da se smanji učinak obveze pohađanja mješovite nastave plivanja na vjerska uvjerenja njihovih roditelja.

Drugi čimbenik koji treba uzeti u obzir je težina kazne izrečene podnositeljima zahtjeva. Novčane kazne (ukupno 1.400 CHF) koje su vlasti izrekle podnositeljima zahtjeva, nakon što su ih propisno upozorile, bile su razmjerne cilju kojem se težilo, naime, da se osigura da

roditelji šalju svoju djecu na obvezna predavanja, što je bilo u njihovom vlastitom interesu: uspješna socijalizacija i integracija djece.

Što se tiče postupka koji je uslijedio u ovome predmetu, vlasti su bile objavile smjernice o rješavanju vjerskih pitanja u školama, u kojima su podnositelji zahtjeva mogli pronaći relevantne informacije. Mjerodavno tijelo upozorilo ih je na novčanu kaznu s kojom bi se mogli suočiti; nakon sastanka sa školskim tijelima i dva dopisa upućena podnositeljima zahtjeva, mjerodavno tijelo izreklo je novčane kazne propisane domaćim pravom, koje su podnositelji zahtjeva mogli osporiti pred sudovima. Na kraju pravičnog i kontradiktornog postupka sudovi su, u propisno obrazloženim odlukama, došli do zaključka da bi javni interes za praćenjem cjelokupnog školskog nastavnog plana i programa trebao prevladati pred privatnim interesom podnositelja zahtjeva da se njihove kćeri izuzmu od mješovite nastave plivanja. Podnositeljima zahtjeva, dakle, bio je dostupan postupak u kojem su mogli ispitati osnovanost zahtjeva za izuzeće za potrebe članka 9. Konvencije.

Sud je utvrdio da, dajući prednost obvezi djece da prate cijeli školski nastavni plan i program i njihovoj uspješnoj integraciji pred privatnim interesom podnositelja zahtjeva za dobivanjem izuzeća od mješovite nastave plivanja na vjerskim osnovama, domaća tijela nisu premašila značajnu slobodu procjene koja im je dana u ovom predmetu, a koja se odnosila na obvezno obrazovanje. Sud je stoga utvrdio da nije došlo do povrede članka 9. Konvencije.

KLJUČNE RIJEČI:

- *sloboda vjeroispovijedi*
- *vjerska uvjerenja roditelja*
- *obvezna nastava*
- *odnos vjere i države u sferi državnog obrazovanja*
- *socijalizacija i integracija djece*

Službeni tekst presude pogledajte [ovdje](#).

SLOBODA IZRAŽAVANJA

ČLANAK 10.

1. Svatko ima pravo na slobodu izražavanja. To pravo obuhvaća slobodu mišljenja i slobodu primanja i širenja informacija i ideja bez miješanja javne vlasti i bez obzira na granice. Ovaj članak ne sprječava države da podvrgnu režimu dozvola ustanove koje obavljaju djelatnosti radija ili televizije te kinematografsku djelatnost.

2. Kako ostvarivanje tih sloboda obuhvaća dužnosti i odgovornosti, ono može biti podvrgnuto formalnostima, uvjetima, ograničenjima ili kaznama propisanim zakonom, koji su u demokratskom društvu nužni radi interesa državne sigurnosti, teritorijalne cjelovitosti ili javnog reda i mira, radi sprječavanja nereda ili zločina, radi zaštite zdravlja ili morala, radi zaštite ugleda ili prava drugih, radi sprječavanja odavanja povjerljivih informacija ili radi očuvanja autoriteta i nepristranosti sudbene vlasti.

POVREDA – NEMA OBRAZLOŽENJA ZA UKLANJANJE NOVINARA S GALERIJE PARLAMENTA

SELMANI I DRUGI protiv MAKEDONIJE

*zahtjevi br. 67259/14
odluka od 9. veljače 2017.*

❖ ČINJENICE

Dana 24. prosinca 2012. godine, šest podnositelja zahtjeva, zajedno s drugim akreditiranim novinarima, izvještavali su iz galerije Parlamenta, područja namijenjenog novinarima ovlaštenima za izvješćivanje o radu Parlamenta. Pratili su raspravu o odobrenju državnog proračuna za 2013. godine, koja je bila izvor napetosti između oporbenih zastupnika u Parlamenta i članova vladajuće stranke i koja je privukla značajnu pozornost javnosti i medija. Istovremeno, dvije protivničke skupine građana prosvjedovale su ispred zgrade Parlamenta.

Napeta atmosfera kulminirala je stvaranjem nereda u samom Parlamentu. Zastupnici su opkolili predsjednika, udarali o njegov stol, spriječili pristup govornici i počeli oštećivati tehničku opremu. Nakon što je izveden iz Parlamenta, predsjednik je naložio zaštitarima da uspostave red. Zaštitari su prisilno izbacili oporbene zastupnike, te započeli odstranjivati novinare, uključujući i podnositelje zahtjeva, s galerije. Neki su novinari pristali otići, no podnositelji zahtjeva su to odbili, jer su smatrali da javnost ima pravo biti obaviještena o tome što se događa. Na kraju su prisilno odstranjeni. Podnositelji zahtjeva poriču da im je rečeno kako moraju otići iz sigurnosnih razloga, i da je jedan od podnositelja zahtjeva ozlijedio zaštitara. Također osporavaju da im je bilo dopušteno da prate događaje u domu Parlamenta putem

izravnog prijenosa u prostoriji za medije u Parlamentu, odnosno da je uopće bilo prijenosa uživo za vrijeme izbacivanja oporbenih zastupnika iz Parlamenta.

Podnositelji zahtjeva naknadno su podnijeli ustavnu tužbu, navodeći da je povrijeđeno njihovo pravo na slobodu izražavanja iz članka 10. Konvencije, tj. izvještavanja o parlamentarnoj raspravi od posebnog javnog interesa. Također su pozvali Ustavni sud da održi javnu raspravu u njihovom predmetu.

Nakon rasprave održane u travnju 2014. godine u odsutnosti stranaka, Ustavni sud odbio je tužbu podnositelja zahtjeva. Utvrdio je da je odstranjivanje podnositelja zahtjeva s galerije Parlamenta bilo utemeljeno na zakonu i poslovniku Parlamenta, te da su se te odredbe primjenjivale na sve sudionike parlamentarnog postupka, uključujući novinare na galeriji. Također je zaključio da je bilo potrebno ukloniti podnositelje zahtjeva s galerije iz sigurnosnih razloga, s obzirom na brojne incidente, osobito zato što letjeli i neki predmeti po Parlamentu - neki od njih u smjeru galerije. Stoga je svrha tih mjera bila da se novinari zaštite tako da ih se odvede na sigurnije mjesto, a ne da se ograniči njihova sloboda izražavanja. Zapravo, novinari su bili u mogućnosti pratiti izravni prijenos rasprave iz drugih prostorija, a većina njih je podnijela i objavila svoja izvješća u večernjim izdanjima svojih novina.

❖ **PRIGOVORI**

Pozivajući se na članak 10. (sloboda izražavanja) članak 6., stavak 1. (pravo na pošteno suđenje), podnositelji zahtjeva prigovorili zbog odstranjivanja iz galerije Parlamenta i neodržavanja usmene rasprave u postupku koji je uslijedio pred Ustavnim sudom.

❖ **OCJENA SUDA**

Članak 6., stavak 1.

Sud je smatrao da su podnositelji zahtjeva trebali imati pravo na usmenu raspravu pred Ustavnim sudom. Ustavni sud bio je jedino tijelo koje je ispitalo i odlučilo o osnovanosti predmeta podnositelja zahtjeva, djelujući kao sud prve i jedine instance. U predmetu nisu bila sporna isključivo pravna pitanja, kao što je tvrdila Vlada, već i činjenice koje su relevantne za ishod predmeta. Doista, odluka Ustavnog suda bila je utemeljena na činjenicama koje su podnositelji zahtjeva osporavali, osobito: jesu li podnositelji obaviješteni o razlozima zahtjeva da napuste galeriju; razina sile koju su upotrijebili zaštitari; je li zaštitar bio ozlijeđen tijekom incidenta; sigurnosni rizik koji je navodno zahtijevao njihovo uklanjanje; i jesu li podnositelji zahtjeva mogli pratiti događaje u domu Parlamenta nakon napuštanja galerije.

Međutim, nije održana usmena rasprava, iako su je podnositelji zahtjeva izričito zatražili. No, Ustavni sud nije ničim obrazložio zbog čega je smatrao da rasprava nije potrebna.

Smatrajući da nisu postojale izvanredne okolnosti koje bi mogle opravdati neodržavanje usmene rasprave pred Ustavnim sudom, Sud je utvrdio da je došlo do povrede članka 6. stavka 1. Konvencije.

Članak 10.

Sud je ponovno istaknuo ključnu ulogu medija kao čuvara javnosti, a osobito u situacijama poput one u ovom predmetu, u kojoj su vlasti morale riješiti izgređno ponašanje članova Parlamenta tijekom parlamentarne sjednice.

Ustavni sud nije dostatno obrazložio zbog čega je odstranjivanje podnositelja s galerije Parlamenta bilo opravdano.

Prvo, Sud se uvjerio da je uklanjanje podnositelja zahtjeva s galerije Parlamenta, na temelju mjerodavnih odredaba zakona o poslovnika bilo „propisano zakonom”. Nadalje, njihovo odstranjivanje imalo je za cilj osiguravanje javne sigurnosti i sprječavanja nereda.

Međutim, Vlada nije uspjela uvjeriti Sud da je bilo potrebno ili opravdano ukloniti podnositelje zahtjeva s galerije. Ustavni sud se u svojoj odluci nije pozvao na prosvjede koji su se odvijali pred zgradom Parlamenta, niti je naveo u kojoj mjeri su isti mogli ugroziti sigurnost ljudi unutar zgrade, uključujući i podnositelje zahtjeva. Nadalje, tužena država je priznala da podnositelji nisu pridonijeli niti sudjelovali u neredima u domu; kao pasivni promatrači, samo su promatrali događaje i obavljali svoj posao. Podnositelji zahtjeva su u biti odbili poslušati naloge zaštitara i napustiti galeriju. Pritom treba uzeti u obzir da nisu zamoljeni da odu zbog vlastitog ponašanja, već zbog toga što je zaštitarska služba ocijenila da ih je potrebno premjestiti na sigurnije mjesto. U pogledu navoda da je jedan od zaštitara zadobio ozljedu noge tijekom otpora podnositelja zahtjeva nisu dostavljene informacije, niti je bilo ikakve naznake da je izgređničko ponašanje članova Parlamenta u domu dovelo podnositelje zahtjeva u opasnost.

Sud je ocijenio da je odstranjivanje podnositelja zahtjeva s galerije spriječilo iste da iz vlastitog iskustva saznaju što se događa u domu. S obzirom na činjenicu da Ustavni sud u danim okolnostima nije naveo dostatne razloge kojima bi opravdao uklanjanje podnositelja zahtjeva s galerije, došlo je do povrede članka 10. Konvencije.

❖ **PRAVEDNA NAKNADA**

5.000 eura na ime neimovinske štete.

KLJUČNE RIJEČI:

- *rasprava pred Ustavnim sudom*
- *pravo na pošteno suđenje*
- *pravo na slobodu izražavanja*
- *izvještavanje o parlamentarnoj raspravi*

Službeni tekst presude pogledajte [ovdje](#).

ZABRANA DISKRIMINACIJE

ČLANAK 14.

Uživanje prava i sloboda koje su priznate u ovoj Konvenciji osigurat će se bez diskriminacije na bilo kojoj osnovi, kao što je spol, rasa, boja kože, jezik, vjeroispovijed, političko ili drugo mišljenje, nacionalno ili društveno podrijetlo, pripadnost nacionalnoj manjini, imovina, rođenje ili druga okolnost.

NASILJE UTEMELJENO NA SPOLU PREDSTAVLJA OBLIK DISKRIMINACIJE PREMA ŽENAMA

TALPIS protiv ITALIJE

*zahtjev br. 41237/14
presuda od 2. ožujka 2017.*

❖ ČINJENICE

Dana 2. lipnja 2012. godine podnositeljica je prijavila policiji da je njezin suprug (A.T.), koji je alkoholičar, pretukao nju i njezinu kćer. Po dolasku na mjesto događaja policijski službenici pronašli su A.T. na ulici u pijanom stanju i zabilježili ozljede koje su zadobile podnositeljica i njezina kći. Podnositeljica nije podnijela formalnu prijavu i odlučila se sakriti u podrum.

Dana 19. kolovoza 2012. godine podnositeljicu je ponovno napao njezin suprug nožem, prisilivši je da ga slijedi kako bi imala seksualne odnose s njegovim prijateljima. Podnositeljica je uspjela zatražiti pomoć od policijske patrole na ulici. Policijski službenici su novčano kaznili A.T. zbog nošenja zabranjenog oružja, a podnositeljici rekli da ode kući.

Podnositeljica je potom je otišla u traumatološku hitnu ambulantu bolnice, gdje su liječnici utvrdili ozljedu glave i višestruke lezije na njezinom tijelu, te su joj rekli da će ozljede vjerojatno zacijeliti za tjedan dana. Zatim ju je prihvatila udruga za zaštitu žena koje su žrtve nasilja na tri mjeseca, nakon čega je morala otići zbog nedostatka raspoloživog prostora i resursa. Podnositeljica je nakon toga spavala na ulici, neko je vrijeme bila smještena kod prijatelja i konačno je pronašla posao i bila u mogućnosti unajmiti stan. A.T. nastavio je vršiti psihički pritisak na nju, osobito putem telefona.

Dana 5. rujna 2012. godine podnositeljica je podnijela prijavu zbog tjelesnih ozljeda, zlostavljanja i prijetnji, tražeći od vlasti da poduzmu hitne mjere kako bi zaštitile nju i njezinu djecu. Policija ju je prvi put ispitala 4. travnja 2013. godine, a ona je izmijenila svoje izjave, ublažujući optužbe. U kolovozu 2013. godine zatvorena je istraga o zlostavljanju i prijetnjama. U listopadu 2015. godine A.T. je kažnjen novčanom kaznom u iznosu od 2.000 eura zbog nanošenja tjelesnih ozljeda.

Dana 25. studenoga 2013. godine podnositeljica je ponovno pozvala policiju zbog svađe s A.T., koji je odveden u bolnicu u stanju opijenosti. Nakon otpusta iz bolnice, A.T. se vratio u obiteljski stan, napao nožem podnositeljicu i sina koji je preminuo od ozljeda. U siječnju 2015. godine A.T. je osuđen na kaznu doživotnog zatvora zbog ubojstva sina i pokušaja ubojstva supruge, zbog nošenja zabranjenog oružja i nasilja u obitelji. Također mu je naloženo da plati odštetu podnositeljici.

❖ PRIGOVORI

Pozivajući se na članak 2. (pravo na život), članak 3. (zabrana nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja) i članak 8. (pravo na poštovanje privatnog i obiteljskog života), podnositeljica je prigovorila da talijanske vlasti nisu ispunile obvezu pružanja zaštite od nasilja u obitelji koje je dovelo do smrti njezina sina i pokušaja njezina ubojstva.

Pozivajući se na članak 14. (zabrana diskriminacije) u vezi s člancima 2. i 3., podnositeljica je tvrdila da je pretrpjela diskriminaciju, to jest da vlasti nisu reagirale jer je žena. Kritizirala je i neadekvatnost talijanskog zakonodavstva o nasilju u obitelji.

❖ OCJENA SUDA

Članak 2. (pravo na život)

Nakon što je podnositeljica podnijela prijavu zbog nasilja koje je počinio njezin suprug i u kojem je spomenula zabrinutost za život svoje kćeri i vlastiti život, domaća tijela podnositeljici nisu pružila nikakvu zaštitu, iako je situacija zahtijevala neposrednu zaštitu, a sama podnositeljica ispitana je tek sedam mjeseci nakon podnošenja prijave.

Nadležna tijela nisu poduzela mjere koje bi nesumnjivo mogle spriječiti ostvarenje rizika po život podnositeljice i njezina sina.

Domaća tijela trebala su uzeti u obzir njezinu situaciju, da je nesigurna te moralno, fizički i materijalno ranjiva, sukladno tome ocijeniti ocijeniti te joj pružiti odgovarajuću podršku, no nisu to učinila.

Vlasti nisu procijenile rizike s kojima se suočila podnositeljica, uključujući i rizik od daljnjih fizičkih napada. Propuštanjem da poduzmu hitne mjera po njezinoj prijavi nadležna tijela lišila su tu prijavu bilo kakvog učinka, a nekažnjavanje A.T. dovelo je do ponavljanja nasilja. Neakažnjavanje je naposljetku dovelo i do tragičnih događaja u noći 25. studenoga 2013. godine. Iako je policija intervenirala te noći, nije poduzela nikakve posebne mjere kojima bi podnositeljici pružila primjerenu zaštitu s obzirom na težinu situacije, iako je u to vrijeme nasilno ponašanje njezinog supruga bilo poznato policiji, pri čemu je u tijeku bio i kazneni postupak zbog teških tjelesnih ozljeda. Policija je stoga trebala znati da on predstavlja stvarnu prijetnju podnositeljici. Sud je zaključio kako nadležna tijela nisu poduzela mjere koje bi nesumnjivo mogle spriječiti ostvarenje rizika po život podnositeljice i njezina sina. Vlasti stoga nisu pokazale potrebnu revnost i nisu ispunile svoju obvezu zaštite života podnositeljice njezina sina. Ti su propusti, štoviše, učinili beskorisnom kaznenu prijavu.

Sud je stoga utvrdio da je došlo do povrede članka 2. Konvencije.

Članak 3. (zabrana nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja)

Sud smatra da se podnositeljica može smatrati pripadnicom kategorije „ranjivih osoba” koje imaju pravo na zaštitu države. Sud je pritom istaknuo kako je nasilje prema podnositeljici, uključujući tjelesne ozljede i psihički pritisak, bilo dovoljno ozbiljno da se smatra zlostavljanjem u smislu članka 3. Konvencije.

Sud je istaknuo da tijekom postupanja u slučajevima nasilja nad ženama domaća tijela moraju uzeti u obzir situaciju žrtve koja je osobito nesigurna i moralno, fizički i/ili materijalno ranjiva, te sukladno tome ocijeniti tu situaciju, što je moguće prije. Primijetio je da u ovome predmetu nema uvjerljivog objašnjenja za inertnost vlasti kroz toliko vremensko razdoblje - sedam mjeseci - prije pokretanja kaznenog progona. Nema objašnjenja ni zašto je kazneni postupak za teške tjelesne ozljede trajao tri godine. Prema mišljenju Suda, način na koji su domaća tijela provela kazneni postupak u ovome predmetu ukazuje i na sudsku pasivnost te nije ispunio zahtjeve članka 3. Konvencije.

Sud je stoga utvrdio da je došlo do povrede članka 3. Konvencije.

Članak 14. (zabrana diskriminacije) u vezi s člancima 2. i 3.

Prema sudskoj praksi Suda, propust države da zaštiti žene od nasilja u obitelji krši njihovo pravo na jednaku pravnu zaštitu, pri čemu nije odlučno je li taj propust bio namjeran. U ovom je predmetu podnositeljica više puta pretrpjela nasilje, čega su vlasti bile svjesne. No ipak nisu provele nikakvu istragu sedam mjeseci od podnošenja prijave niti su poduzele ikakve korake da bi je zaštitile. Podnositeljčin suprug osuđen je zbog teške tjelesne ozljede tri godine kasnije, i to već nakon ubojstva i pokušaja ubojstva. Na inerciju vlasti ukazuje činjenica da je i samo tužiteljstvo zatražilo od policije, koja je šest mjeseci bila neaktivna, da odmah djeluje na zahtjev podnositeljice za izricanje zaštitnih mjera. Sud je zaključio da ukupnost navedenih čimbenika pokazuje da su podcjenjivanjem težine predmetnog nasilja, svojom inercijom, talijanske vlasti to nasilje u suštini odobrile. Stoga je podnositeljica, kao žena, bila žrtva diskriminacije protivno članku 14. Konvencije.

Sud je naveo kako je ozbiljnost problema nasilja u obitelji i s njim povezane diskriminacije žena u Italiji proizlazi i iz izvješća posebnog izvjestitelja Ujedinjenih naroda o nasilju nad ženama, njegovim uzrocima i posljedicama, utvrđenja Odbora o uklanjanju diskriminacije nad ženama te Nacionalnog

U slučajevima nasilja nad ženama domaća tijela moraju uzeti u obzir situaciju žrtve koja je osobito nesigurna i moralno, fizički i/ili materijalno ranjiva, te sukladno tome ocijeniti tu situaciju, što je moguće prije.

Slučaj podnositeljice pružio je potvrdu o tome da su prvenstveno žene žrtve obiteljskog nasilja, te da je unatoč provedenim reformama velik broj žena ubiju njihovi partneri ili bivši partneri, i drugo, da postoje sociokulturni stavovi o toleranciji nasilja u obitelji.

zavoda za statistiku. Slijedom toga, Sud je smatrao da je slučaj podnositeljice pružio potvrdu o tome da su prvenstveno žene žrtve obiteljskog nasilja, te da je unatoč provedenim reformama veliki broj žena ubijen od strane njihovih partnera ili bivših partnera, i drugo, da postoje sociokulturni stavovi o toleranciji nasilja u obitelji.

Na temelju toga Sud je utvrdio da se nasilje nad podnositeljicom treba smatrati nasiljem utemeljenim na spolu te da predstavlja oblik diskriminacije prema ženama. Stoga je utvrdio da je došlo do povrede članka 14. Konvencije u kombinaciji s člancima 2. i 3.

❖ **PRAVEDNA NAKNADA**

30.000 eura na ime neimovinske štete

10.000 eura na ime troškova i izdataka.

KLJUČNE RIJEČI

- *pravo na život*
- *zabrana nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja*
- *nasilje u obitelji*
- *nasilje nad ženama*
- *inertnost u kažnjavanju nasilja*
- *diskriminacija na temelju spola*
- *tolerancija nasilja*

Službeni tekst presude pogledajte [ovdje](#).

IZNIMNKE OD IZRICANJA DOŽIVOTNE KAZNE ZATVORA NISU DISKRIMINATORNE

KHAMTOKHU I AKSENGHIK protiv RUSIJE

*zahtjev br. 60367/08)
presuda Velikog vijeća od 24. siječnja 2017.*

❖ ČINJENICE

Podnositelji zahtjeva su ruski državljani koji služe kazne doživotnog zatvora nakon osude zbog niza teških kaznenih djela.

Oba su muškarca osuđena na kaznu doživotnog zatvora na temelju članka 57. ruskog Kaznenog zakona kojim je propisano da se kazna doživotnog zatvora može izreći za određena osobito teška kaznena djela. Međutim, ista odredba zabranjuje da se kazne doživotnog zatvora izriču ženama, osobama mlađim od 18 godina u trenutku počinjenja kaznenog djela ili osobama starijim od 65 godina u trenutku izricanja presude.

❖ PRIGOVORI

U svojim zahtjevima Europskom sudu, podnositelji zahtjeva tvrdili su da su, kao odrasli muškarci koji služe kazne doživotnog zatvora radi počinjenja kaznenih djela, bili diskriminirani u odnosu na druge kategorije osuđenika koji su bili izuzeti od određivanja kazne doživotnog zatvora po sili zakona. Pozvali su se na članak 5. (pravo na slobodu i sigurnost) u vezi s člankom 14. (zabrana diskriminacije) Konvencije.

Dana 1. prosinca 2015. godine Vijeće je ustupilo nadležnost Velikom Vijeću.

❖ OCJENA SUDA

Sud je ponovio da, kako je članak 14. Konvencije primjenjiv ukoliko postoji različito postupanje prema osobama u istim ili bitno sličnim okolnostima. Takva razlika u postupanju je diskriminirajuća ako ne postoji objektivno i razumno opravdanje za nju.

Podnositeljima zahtjeva izrečena je kazna doživotnog zatvora, dok ženama koje su počinile kaznena djela, maloljetnim počiniteljima kaznenih djela i osobama od 65 ili više godina koje su počinile kaznena djela temeljem mjerodavnog domaćeg prava ne bi bila izrečene kazna doživotnog zatvora za ista ili slična kaznena djela. Slijedi da su podnositelji zahtjeva bili u situaciji koja je analogna svim ostalim počiniteljima kaznenih djela koji su bili osuđeni za ista ili usporediva kaznena djela i da se prema njima postupalo drukčije na temelju spola i dobi.

Sud je utvrdio da je obrazloženje te razlike u postupanju, odnosno promicanje načela pravde i čovječnosti (koje zahtjeva da svrha kažnjavanja uzme u obzir dob i „fiziološke značajke” raznih kategorija počinitelja kaznenih djela), bilo legitimno.

Nadalje, Sud se uvjerio da je način ostvarivanja tih načela, odnosno izuzimanje određenih kategorija počinitelja kaznenih djela od određivanja kazne doživotnog zatvora, bio razmjernan.

Pritom je Sud uzeo u obzir učinke kazne doživotnog zatvora u Rusiji, kako u pogledu načina njezina izricanja, tako i u pogledu mogućnosti naknadnog preispitivanja. Ponovio je da je izricanje kazne doživotnog zatvora punoljetnim počiniteljima zbog osobito teških kaznenih djela nije samo po sebi zabranjeno ili nespojivo s Konvencijom; te je s tim u vezi istaknuo da je kazna doživotnog zatvora u Rusiji rezervirana samo za osobito teška kaznena djela. Sud se uvjerio da su podnositelji zahtjeva bili osuđeni na kaznu doživotnog zatvora nakon kontradiktornog postupka; o ishodu njihovih suđenja odlučeno je temeljem konkretnih činjenica njihovih predmeta, a njihove zatvorske kazne bile su rezultat individualizirane primjene kaznenog zakona od strane raspravnog suda. Nadalje, imali bi pravo na prijevremeno puštanje na slobodu nakon prvih 25 godina služenja zatvorske kazne pod uvjetom da su se u prethodne tri godine u potpunosti pridržavali zatvorskih propisa.

Opseg slobode procjene države u pitanjima kaznene politike ovisi o postojanju europskog konsenzusa u tim pitanjima.

Sud je istaknuo kako domaća tijela, čija je dužnost razmotriti interese društva u cjelini, trebaju imati značajan manevarski prostor („slobodu procjene”) prilikom odlučivanja o pitanjima kao što je kaznena politika. Uloga Suda nije bila da odlučuje o odgovarajućem rasponu kazne za određeno kazneno djelo ili da se izjašnjava o odgovarajućoj duljini trajanja lišenja slobode ili druge kazne koju bi

konkretna osoba trebala odslužiti nakon što je se proglašio krivom.

Jedan od čimbenika za određivanje opsega tog manevarskog prostora leži u utvrđivanju postoji li europski konsenzus u pitanju izricanja kazne doživotnog zatvora. Sud je utvrdio da postoji konsenzus svih država ugovornica o tome da se ne izriču kazne doživotnog zatvora maloljetnim počiniteljima, bez iznimke, i da se osigura naknadno preispitivanje doživotne kazne zatvora u onim državama koje izriču takve kazne za punoljetne počinitelje kaznenih djela.

Međutim, nije utvrđen konsenzus država članica ni u kojem drugom aspektu izricanja kazni doživotnog zatvora. Neke su države uspostavile određeni režim izricanja kazne za počinitelje koji su navršili 60 i 65 godina. Druge su države odlučile izuzeti žene počiniteljice kaznenih djela koje su bile trudne u trenutku počinjenja kaznenog djela ili u trenutku izricanja kazne. Još jedna skupina država, uključujući Rusiju, proširila je taj pristup na sve žene koje su počinile kaznena djela.

Sud nije utvrdio da je mjerodavno rusko pravo koje isključuje izricanje kazne doživotnog zatvora počiniteljima kaznenih djela starijima od 65 godina nerazumno i objektivno opravdano, tim više što mogućnost smanjenja kazne ili oslobođanja ima još veću važnost za starije počinitelje kaznenih djela. U odnosu na prigovore podnositelja zahtjeva o razlici u postupanju u odnosu na žene koje su počinile kaznena djela, Sud je prihvatio da je postojao javni interes za izuzimanje žena koje su počinile kaznena djela od određivanja kazne doživotnog zatvora. Pritom se Sud pozvao na brojne europske i međunarodne dokumente koji se odnose na zaštitu žena od nasilja na temelju spola, zlostavljanja i spolnog uznemiravanja u zatvorskom

okruženju, kao i na statističke podatke ruske Vlade koji pokazuju značajnu razliku između ukupnog broja muških i ženskih zatvorenika.

Sud je utvrdio da ruska tijela nisu prekoračila svoj manevarski prostor prilikom odlučivanja o takvim pitanjima. Teško je kritizirati rusko zakonodavstvo zbog izuzimanja određenih skupina počinitelja kaznenih djela od određivanja kazne doživotnog zatvora, budući da to, zapravo, predstavlja društveni napredak u penološkim pitanjima.

Stoga je Sud zaključio da iznimke od izricanja doživotne kazne nisu diskriminirajuće u smislu članka 14. u vezi s člankom 5. Stoga nije došlo do povrede članka 14. Konvencije, u vezi s člankom 5., na temelju razlike u postupanju zbog dobi ili spola.

KLJUČNE RIJEČI

- *kazna doživotnog zatvora*
- *diskriminacija prema dobi*
- *diskriminacija prema spolu*
- *sloboda procjene*
- *europski konsenzus*

Službeni tekst presude pogledajte [ovdje](#).

PRAVO NA SLOBODU KRETANJA

ČLANAK 2. PROTOKOLA BR. 4

1. Svatko tko se zakonito nalazi na području neke države ima pravo na slobodu kretanja i slobodni izbor svojega boravišta na tom području.

2. Svatko je slobodan napustiti bilo koju zemlju, uključujući i svoju vlastitu.

3. Ne mogu se postavljati nikakva ograničenja ostvarivanju tih prava, osim ona koja su u skladu sa zakonom i koja su u demokratskom društvu nužna radi interesa državne sigurnosti ili javnog reda i mira, za održavanje javnog poretka, radi spriječavanja zločina, radi zaštite zdravlja ili morala ili radi zaštite prava i sloboda drugih.

4. Prava utvrđena u stavku 1. mogu također biti podvrgnuta, u određenim dijelovima područja, ograničenjima utvrđenima u skladu sa zakonom i koja su opravdana zaštitom javnog interesa u demokratskom društvu.

MIJEŠANJE U PRAVO NA SLOBODU KRETANJA NIJE BILO ZAKONITO

DE TOMMASO protiv ITALIJE

*zahtjev br. 43395/09
presuda Velikog vijeća od 23. veljače 2017.*

❖ ČINJENICE

Dana 22. svibnja 2007. godine državni odvjetnik predložio je Okružnom sudu u Bariju da podnositelja stavi pod posebni policijski nadzor u trajanju od dvije godine i izda mu nalog o obveznom boravištu. Državni odvjetnik je tvrdio da je podnositelj, koji je ranije osuđivan radi trgovine drogom, bijega i nezakonitog posjedovanje oružja, povezan s kriminalcima te da je opasna osoba.

Podnositelj je osporio prijedlog državnog odvjetnika, tvrdeći da je došlo do pogreške u identitetu osobe i da protiv njega nije bila podignuta nikakva kaznena prijava od osuđujuće presude iz 2002. godine.

U odluci od 11. travnja 2008. godine Okružni sud u Bariju stavio je podnositelja pod posebni nadzor u trajanju od dvije godine smatrajući da su uvjeti propisani zakonom ispunjeni. Sud je ocijenio da je podnositelj imao aktivne kriminalne tendencije, a dokazi su pokazali da je većina njegovih sredstava za život proizlazila iz kriminalnih aktivnosti.

Žalbeni sud u Bariju prihvatio je njegovu žalbu i ukinuo preventivnu mjeru u cijelosti. Utvrdio je kako nema dokaza da je podnositelj opasan. Štoviše, utvrdio je da njegova zadnja nezakonita

aktivnost povezana s drogom datira više od pet godina prije izricanja preventivne mjere, a podnositelja se može optužiti jedino za kazneno djelo bijega, jer je postupio protivno nalogu o obveznom boravištu. Žalbeni sud također je naglasio da neka kaznena djela koje je državno odvjetništvo pripisalo podnositelju nije počinio on, već druga osoba s istim imenom. Naposljetku je utvrdio da Okružni sud nije ocijenio učinak rehabilitacijske svrhe kazne zatvora koju je podnositelj izdržao.

❖ **PRIGOVORI**

Pozivajući se na članak 5. (pravo na slobodu i sigurnost) i članak 2. Protokola br. 4. (sloboda kretanja), podnositelj zahtjeva prigovorio je da je preventivna mjera koja mu je izrečena bila proizvoljna i da je prekomjerno trajala. Pozivajući se na članak 6. stavak 1. (pravo na pošteno suđenje), prigovorio je da rasprave pred Okružnim sudom i Žalbenim sudom nisu bile javne i da postupak nije bio pošten. Naposljetku, temeljem članka 13. (pravo na djelotvorno pravno sredstvo), tvrdio je da nije imao djelotvorno pravno sredstvo kojim bi tražio zadovoljštinu pred domaćim sudovima.

Dana 25. studenoga 2014. godine Vijeće je ustupilo nadležnost Velikom vijeću.

❖ **OCJENA SUDA**

Članak 5. (pravo na slobodu i sigurnost)

Imajući u vidu učinke posebnog nadzora i način provedbe te mjere, Sud je utvrdio da ograničenja koja su proizašla iz te mjere nisu predstavljala lišenje slobode u smislu članka 5. stavka 1. Konvencije, već samo ograničenja podnositeljeve slobode kretanja te je odbacio njegov prigovor na temelju članka 5. Konvencije.

Članak 2. Protokola br. 4. (pravo slobodu kretanja)

Sud je najprije utvrdio da su preventivne mjere bili utemeljene u domaćem pravu.

Ispitujući jesu li učinci zakona bili predvidivi u pogledu određivanja protiv kojih osoba mogu biti usmjerene preventivne mjere, Sud je primijetio da je izricanje takvih mjera ovisilo o procjeni domaćih sudova, budući da ni sam zakon niti Ustavni sud nisu jasno precizirali što znači izraz „činjenični dokazi” niti koje je vrste ponašanja potrebno uzeti u obzir prilikom procjene opasnosti koju pojedinac predstavlja za društvo i koja bi mogla dovesti do preventivnih mjera. Sud je stoga smatrao da zakon nije sadržavao dovoljno detaljne odredbe o tome koje se vrste ponašanja smatraju opasnošću za društvo. Istaknuo je da je Okružni sud utemeljio svoju odluku o postojanju „aktivnih” kriminalnih tendencija podnositelja, bez da mu je pripisao bilo kakvo određeno ponašanje ili kriminalnu aktivnost. Nadalje, Okružni je sud kao razlog za preventivnu mjeru naveo činjenicu da podnositelj nije imao „stalno i zakonito zanimanje” i da je njegov život karakteriziralo redovito povezivanje s istaknutim kriminalcima i činjenje kaznenih djela. Drugim riječima, sud je svoje obrazloženje temeljio na pretpostavci „kriminalnih tendencija”, kriteriju koji je Ustavni sud ranije već bio ocijenio nedostatnim za

definiranje neke skupine pojedinaca. Sud je stoga smatrao da, budući da zakon koji je bio na snazi u mjerodavno vrijeme nije odredio jasan opseg ili način korištenja vrlo široke diskrecijske ovlasti povjerene domaćim sudovima, nije bio dovoljno precizno formuliran, pa stoga nije pružao dovoljnu zaštitu od proizvoljnog postupanja, niti je omogućio podnositelju da korigira svoje ponašanje i da predvidi izricanje preventivnih mjera.

Odluke kojima su naložene mjere protiv podnositelja bile su vrlo općenite, nejasne i neodređene, poput obveze da „vodi pošten život u skladu sa zakonom“ i „ne pruža razloga za sumnju“. Na temelju takvog sadržaja odluka podnositelj nije mogao utvrditi konkretne uvjete koje je morao ispunjavati dok je bio pod posebnim nadzorom.

Sud je smatrao da je zakon ostavio sudovima široke diskrecije ovlasti, bez dovoljno jasnog navođenja opsega takvih diskrecijskih ovlasti i načina njihova korištenja. Prema tome, izricanje preventivnih mjera podnositelju nije bilo dovoljno predvidivo i nije bilo popraćeno odgovarajućim zaštitnim mjerama od mogućih zlouporaba.

Zakon ostavio sudovima široke diskrecije ovlasti, bez dovoljno jasnog navođenja opsega takvih diskrecijskih ovlasti i načina njihova korištenja.

Sud je stoga zaključio da se ne može reći da je miješanje u podnositeljevu slobodu kretanja bilo utemeljeno na zakonskim odredbama koje su u skladu sa zahtjevima zakonitosti iz Konvencije. Stoga je došlo do povrede članka 2. Protokola br. 4. uz Konvenciju.

Članak 6. stavak 1. (pravo na pošteno suđenje)

Iako je javnost rasprave jedno od temeljnih načela iz članka 6. stavka 1., obveza održavanja javne rasprave nije apsolutna. Međutim, okolnosti ovog predmeta zahtijevale su održavanje javne rasprave, budući da su domaći sudovi morali ocijeniti aspekte kao što su karakter, ponašanje i opasnost podnositelja zahtjeva, koji su svi bili odlučujući za izricanje i primjenu preventivne mjere. Sud je stoga utvrdio da je došlo do povrede članka 6. stavka 1. Konvencije.

U pogledu prigovora da je postupak bio nepravedan, Sud je primijetio da je glavna podnositeljeva primjedba bila da je ocjena dokaza od strane Okružnog suda u Bariju bila proizvoljna. Međutim, istaknuo je da je Žalbeni sud presudio u njegovu korist i ukinuo preventivnu mjeru. Stoga je Sud zaključio da je postupak, gledajući u cjelini, vođen u skladu sa uvjetima poštenog suđenja i da u tom pogledu nije došlo do povrede članka 6. Konvencije.

Članak 13. (pravo na djelotvorno pravno sredstvo) zajedno s člankom 2. Protokola br. 4.

Podnositelj je bio u mogućnosti podnijeti žalbu Žalbenom sudu u Bariju i tvrditi da su nalozi o posebnom nadzoru i o obveznom boravištu bili nezakonito izdani. Štoviše, nakon ispitivanja uvjeta i razmjernosti naloga o posebnom nadzoru, Žalbeni sud ga je ukinuo. Stoga je Sud zaključio da je podnositelj imao djelotvorno pravno sredstvo temeljem talijanskog prava, koje mu je pružalo mogućnost da iznese svoje navode o povredama. Stoga nije došlo do povrede članka 13. uzetog zajedno s člankom 2. Protokola br. 4. uz Konvenciju.

❖ **PRAVEDNA NAKNADA**

5.000 eura na ime nematerijalne štete

11.525 eura na ime troškova i izdataka.

KLJUČNE RIJEČI

- *pravo na slobodu kretanja*
- *mjere ograničavanja slobode kretanja*
- *zakonitost ograničenja slobode kretanja*
- *jasnoća i predvidljivost zakona*
- *(pre)široke diskrecijske ovlasti suda*

Službeni tekst presude pogledajte [ovdje](#).

**OSOBI S INTELEKTUALNIM POTEŠKOĆAMA NIJE POVRIJEĐENO PRAVO NA
SLOBODU KRETANJA ZBOG NEMOGUĆNOSTI DA SAMOSTALNO IZABERE
MJESTO PREBIVALIŠTA**

A.-M.V. protiv FINSKE

*zahtjev br. 53251/13
presuda od 23. ožujka 2017.*

❖ **ČINJENICE**

Podnositelj zahtjeva je osoba s intelektualnim poteškoćama.

Podnositelj je u dobi od 11 godina stavljen pod skrb države smješten u udomiteljsku obitelj. Međutim, 2007. godine tijela nadležna za zaštitu djece odlučila su ga odvojiti od udomiteljske obitelji i staviti ga u dom za djecu s posebnim potrebama - s jednim od njegove braće - u rodnom gradu u južnoj Finskoj. Razlog tome bio je što su udomitelji donijeli važne odluke bez konzultiranja vlasti, naime preselili su se u udaljeno selo na krajnjem sjeveru Finske i planirali su ga upisati u strukovnu školu udaljenu 300 km.

Kada je podnositelj navršio 18 godina, sud mu je imenovao mentora. U veljači 2011. godine mentor je donio odluku o prebivalištu A.-M.V., koja je, prema njegovim navodima, bila protiv njegove volje. A.-M.V. se želio preseliti iz svojeg rodno grada na jugu i otići živjeti na sjever sa svojim bivšim udomiteljima. Međutim, njegov je mentor smatrao da je u njegovom najboljem interesu bilo da živi u rodnom gradu u kojem žive i drugi članovi njegove obitelji i u kojem ima bolje obrazovne i radne mogućnosti; dok je sa svojim bivšim udomiteljima mogao provoditi praznike.

A.-M.V. je pokrenuo sudski postupak u kojem je tražio da se mentor zamijeni drugom osobom koja će donijeti odluku o izboru mjesta prebivališta i obrazovanja. Taj su zahtjev domaći sudovi u konačnici odbili 2013. godine. Razmotrivši svjedočenje vještaka (psihologa) i nakon osobnog saslušanja A.-M.V., kao i nekoliko svjedoka, zaključili su da on očigledno nije bio u stanju razumjeti značaj planiranog preseljenja u udaljeni dio zemlje. Posebice je uzeo u obzir razinu njegove intelektualne sposobnosti, ocijenjenu kao sposobnost djeteta od šest do devet godina, te činjenicu da nije imao konkretnih prigovora na svoju trenutačnu situaciju u rodnom gradu u kojem je živio u zajednici za odrasle osobe s intelektualnim invaliditetom, odlazio na posao, imao hobije i mrežu podrške koja se sastojala od njegove rodbine, prijatelja i osoblja tijela za socijalnu skrb. Naposljetku, sudovi su izrazili sumnju u to je li njegovo mišljenje doista bilo njegovo ili njegovih udomitelja. Stoga nije bilo razloga zamijeniti mentora drugom osobom glede pitanja koja se tiču izbora mjesta prebivališta podnositelja zahtjeva i njegova obrazovanja.

❖ PRIGOVORI

Pozivajući se na članak 8. (pravo na poštovanje privatnog i obiteljskog života) i članak 2. Protokola br. 4. (sloboda kretanja), podnositelj je prigovorio da je, zbog odluka sudova kojom se odbija zamjena njegovog mentora, bio spriječen da odluči gdje i s kim želi živjeti.

❖ OCJENA SUDA

Prvo, Sud je smatrao da je došlo do miješanja u pravo podnositelja zahtjeva na poštovanje njegova privatnog života, a odbijanje domaćih sudova da promijene odluku mentora, doista je rezultiralo time da je podnositelj zahtjeva bio spriječen da sam odluči gdje i s kim će živjeti. Međutim, to je miješanje imalo pravnu osnovu u Zakonu o skrbništvu, i bilo je očigledno opravdano legitimnim ciljem zaštite zdravlja podnositelja zahtjeva, u širem smislu njegove dobrobiti.

Odluke sudova zasnovane su na relevantnim i dostatnim razlozima, a odbijanje da se promijeni odluka mentora o prebivalištu bilo je razmjerno legitimnom cilju zaštite zdravlja podnositelja zahtjeva, u širem smislu njegove dobrobiti.

Naime, Sud se uvjerio da je odluka sudova bila donesena nakon konkretnog i pažljivog razmatranja svih relevantnih aspekata situacije podnositelja zahtjeva: njegove intelektualne sposobnosti; kao i njegovih sadašnjih i budućih okolnosti u slučaju preseljenja. Odluka se stoga nije temeljila na kvalifikaciji podnositelja zahtjeva kao osobe s invaliditetom, već na nemogućnosti podnositelja da shvati posljedice svog preseljenja, to jest da bi to uključivalo radikalnu promjenu njegovih životnih uvjeta. Stoga je za dobrobit i interese podnositelja zahtjeva bilo potrebno da se podrži odluka mentora.

Štoviše, uspostavljena je odgovarajuća ravnoteža između poštovanja dostojanstva i samoodređenja podnositelja zahtjeva i potrebe za očuvanjem njegove dobrobiti, posebice s obzirom na njegovu posebno ranjivu poziciju. U domaćim su postupcima postajale učinkovite zaštitne mjere za sprječavanje zlouporabe, kako to zahtijevaju standardi međunarodnog prava, te je podnositelj zahtjeva bio uključen u sve faze postupka, a njegova prava, želje i preferencije uzete su u obzir. Miješanje u prava podnositelja zahtjeva stoga je bilo razmjerno i prilagođeno okolnostima njegovog slučaja, te je podlijegalo preispitivanju od strane nadležnih, neovisnih i nepristranih domaćih sudova.

Odluke sudova zasnovane su na relevantnim i dostatnim razlozima, a odbijanje da se promijeni odluka mentora bilo je razmjerno legitimnom cilju zaštite zdravlja podnositelja zahtjeva, u širem smislu njegove dobrobiti.

Slijedom toga, u predmetu podnositelja zahtjeva nije došlo do povrede članka 8., niti do povrede prava na slobodu kretanja iz članka 2. Protokola br. 4.

KLJUČNE RIJEČI

- *osobe s intelektualnim poteškoćama*
- *pravo na slobodu kretanja*
- *pravo na izbor mjesta prebivališta*
- *pravo na samoodređenje*
- *zaštita dobrobiti osobe s posebnim potrebama*

Službeni tekst pogledajte [ovdje](#).

PRAVEDNA NAKNADA

ČLANAK 41.

Ako Sud utvrdi da je došlo do povrede Konvencije i dodatnih protokola, a unutar nje pravo zainteresirane visoke ugovorne stranke omogućava samo djelomičnu odštetu, Sud će, prema potrebi, dodijeliti pravednu naknadu povrijeđenoj stranci.

OZBILJNE POVREDE KONVENCIJE OPRAVDAVAJU DOSUĐIVANJE PRAVEDNE NAKNADE I BEZ FORMALNO PODNESENOG ZAHTJEVA ZA NAKNADU

NAGMETOV protiv RUSIJE

*zahtjev br. 35589/08
presuda Velikog vijeća od 30. ožujka 2017.*

❖ ČINJENICE

Dana 25. travnja 2006. godine, sin podnositelja zahtjeva sudjelovao je na javnom prosvjedu protiv lokalnih dužnosnika zbog korupcije. Vlasti su rastjerale okupljene uporabom vatrenog oružja. Podnositeljev sin preminuo je od ozljeda zadobivenih dimnom bombom. Istoga je dana otvorena istraga o ubojstvu i nezakonitom rukovanju vatrenim oružjem. U veljači 2007. godine istraga je obustavljena. U prosincu 2009. godine istraga je nastavljena, a zatim je ponovno obustavljena 16. siječnja 2010. godine. U veljači 2011. godine vršitelj dužnosti tužitelja utvrdio je da je odluka od 16. siječnja 2010. godine bila nezakonita i naložio je nastavak istrage. Istaknuo je da nisu poduzete sve mjere za utvrđivanje okolnosti zločina, prikupljanje dokaza ili identifikaciju puške koja je uzrokovala smrt žrtve. U travnju 2011. godine, istraga je ponovno obustavljena.

❖ PRIGOVORI

Pozivajući se na članak 2. (pravo na život), podnositelj zahtjeva prigovorio je da je njegov sin preminuo u okolnostima koje ukazuju na nezakonito i prekomjerno korištenje sile, te da nije provedena nikakva učinkovita istraga.

U presudi Vijeća, donesenoj 5. studenoga 2015. godine, Sud je jednoglasni utvrdio da je došlo do povrede članka 2. Konvencije temeljem njezinog materijalnog i procesnog aspekta.

Na zahtjev Vlade predmet je podnesen na razmatranje Velikom vijeću.

❖ OCJENA SUDA

Članak 2. (pravo na život)

U svojoj presudi od 5. studenoga 2015. godine, Sud je primijetio da je ruska Vlada priznala da je podnositelj sin ubijen protivno zahtjevima članka 2. Konvencije. Štoviše, Vlada je izjavila da je bacanje dimne bombe izravno na osobu protivno i samom ruskom zakonu. Sud nije pronašao nikakav razlog da se ne složi s tom analizom. Nadalje, smatrao je da vlasti nisu poduzele sve razumne i provedive mjere kako bi identificirale počinitelja i utvrdile sve okolnosti predmeta.

Veliko vijeće potvrdilo je zaključke Vijeća i utvrdilo da je došlo do povrede članka 2. Konvencije temeljem njezinog materijalnog i postupovnog aspekta.

Pravedna naknada (članak 41.)

Vijeće je u svojoj presudi od 5. studenoga 2015. odlučilo dosuditi naknadu štete podnositelju, iako zahtjev za pravednu naknadu nije bio podnesen na propisani način. Opravdao je tu odluku pozivajući se na posebnu težinu povrede Konvencije, nepostojanje bilo kakve naknade na domaćoj razini te neizvjesnost izgleda za uspjeh u dobivanju odgovarajuće naknade na brz način nakon presude Suda. Stoga je smatrao prikladnim i nužnim dosuditi podnositelju zahtjeva iznos od 50.000 eura na ime nematerijalne štete.

Sud je ovlašten dosuditi pravednu naknadu na ime nematerijalne štete nastale u iznimnim okolnostima određenog predmeta, iako zahtjev nije propisno podnesen u skladu s Poslovníkom Suda.

Veliko vijeće je najprije primijetilo da je podnositelj zahtjeva u obrascu zahtjeva izjavio da želi ostvariti novčanu naknadu u vezi s povredama Konvencije, uključujući članak 2. U svjetlu općih načela i ustaljene prakse, Sud je naveo kako indikacija želje za eventualnom novčanom naknadom, izražena u početnoj fazi postupka pred Sudom, ne predstavljala „zahtjev” u smislu pravila 60. Poslovnika Suda tumačenog zajedno s pravilom 71. stavkom 1. u kontekstu ovoga predmeta.

Međutim, u članku 41. Konvencije nije navedeno da je postojanje zahtjeva preduvjet da Sud izvrši svoje diskrecijske ovlasti. Dosadašnja prevladavajuća praksa Suda obično je bila da ispituje samo zahtjeve za pravednu naknadu koji su mu stvarno podneseni, te ne bi na vlastitu inicijativu razmatrao je li podnositelj zahtjeva pretrpio štetu. Tek u nekoliko rijetkih slučajeva, ocijenio je potrebnim dodijeliti novčanu naknadu za neimovinsku štetu, čak i kada takav zahtjev nije bio podnesen ili ako se radilo o zakašnjelom zahtjevu. U ostalim je slučajevima Sud smatrao da utvrđivanje povrede predstavlja dovoljnu zadovoljštinu.

Razmatrajući svoju dosadašnju praksu, Sud je naglasio da se, osobito u pogledu pravedne naknade za neimovinsku štetu, vodio načelom pravičnosti. To je uključivalo određenu fleksibilnost i objektivno razmatranje onoga što je bilo pravično, pošteno i razumno u svim okolnostima predmeta. Sud je ponovio da mu je članak 41. povjerio nadležnost da dosudi pravednu naknadu te da mu je dao diskrecijske ovlasti prilikom odlučivanja o tom pitanju „ako

je potrebno". Temeljem tih diskrecijskih ovlasti, može odlučiti da će dosuditi ili odbiti zahtjev za novčanu naknadu. Podnositelj zahtjeva i njegov zastupnik moraju poštovati formalne i materijalne uvjete propisane Poslovníkom odnosu za podnošenje zahtjeva za pravičnu naknadu, a nepoštivanje tih pravila ići će na štetu podnositelja zahtjeva.

Međutim, Sud smatra da ga, iako obično nije na vlastitu inicijativu razmatrao pitanje pravedne naknade, ni Konvencija niti njezini Protokoli ne sprječavaju da izvršava svoje diskrecijske ovlasti temeljem članka 41. Sud je ovlašten dosuditi pravednu naknadu na ime nematerijalne štete nastale u iznimnim okolnostima određenog predmeta, iako zahtjev nije propisno podnesen u skladu s Poslovníkom Suda.

Ako Sud odluči razmotriti mogućnost dosuđivanja pravedne naknade na ime nematerijalne štete iako zahtjev za takvu naknadu nije propisno podnesen, najprije mora utvrditi jesu li ispunjeni brojni preduvjeti. Sud stoga posebnu važnost pridaje indikacijama koje nedvosmisleno pokazuju da je podnositelj zahtjeva izrazio želju za dobivanjem novčane naknade pored priznanja povrede Konvencije. Nadalje, potrebno je utvrditi postoji li uzročna veza između povrede Konvencije i nematerijalne štete koja proizlazi iz povrede Konvencije.

Sud zatim mora ispitati postoje li uvjerljivi razlozi koji idu u prilog dosuđivanju naknade, unatoč tome što podnositelj zahtjeva nije podnio zahtjev za pravičnu naknadu u skladu s pravilom 60. Poslovníka Suda. Uz to, mora utvrditi postoje li razumni izgledi za dobivanje odgovarajuće „zadovoljštine”, u smislu članka 41. Konvencije, na domaćoj razini.

U ovom je predmetu Sud smatrao da je podnositelj pretrpio nematerijalnu štetu proizišlu iz povrede članka 2. Konvencije i da postoji uzročna veza između povrede i štete. Riječ je o šteti zbog moralne patnje i stresa koji je pretrpio zbog nezakonite i neopravdane smrtonosne uporabe vatrenog oružja protiv njegova sina i nepotpune istrage o tom slučaju.

Iako je podnositelj u zahtjevu nedvosmisleno naveo kako je želio, te i dalje želi dobiti novčanu naknadu, njegov zastupnik nije podnio zahtjev za pravednu naknadu u postupku pred Vijećem. Međutim, u konkretnim okolnostima ovoga predmeta, Sud nije bio sklon zaključiti da podnositelj treba snositi štetne posljedice takvog propusta svojeg zastupnika.

Potvrdivši ocjenu Vijeća, Veliko vijeće je zaključilo da su u predmetu utvrđene osobito teške povrede Konvencije. Utvrđenje povrede materijalnog i postupovnog aspekta članka 2. u ovome predmetu samo po sebi ne predstavlja dovoljnu zadovoljštinu. Težina i utjecaj tih povreda i cjelokupan kontekst u kojem je došlo do povrede, osobito dugotrajna i manjkava istraga smrti koju su prouzročile državne vlasti, govori u prilog dosuđivanju pravedne naknade.

Sud je također utvrdio da podnositelj nije imao na raspolaganju domaća pravna sredstva koja su nudila razumne izgledi za dobivanje odštete, osobito pravna sredstva koja je mogao koristiti nakon donošenja presude Suda kojom se utvrđuje povreda Konvencije, za potraživanje novčane naknade.

Sud je stoga utvrdio da su u ovom predmetu postojale iznimne okolnosti koje su zahtijevale dosuđivanje pravedne naknade na ime neimovinske štete, bez obzira na nepostojanje pravilno podnesenog zahtjeva.

❖ **PRAVEDNA NAKNADA**

50.000 eura na ime nematerijalne štete

KLJUČNE RIJEČI

- *pravo na život*
- *pravedna naknada*
- *nematerijalna štete*
- *zahtjev za pravednu naknadu*
- *Poslovnik Suda*
- *ozbiljne povrede Konvencije*
- *pravičnost*

Službeni tekst presude pogledajte [ovdje](#).